

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 05893

LIDER

Selik Axelrod

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

זעליק אקסעלראַד

ל י ד ע ר

(ז א מ ל ו נ ג)

מיט אן ארײַנפיר

פֿון

נחמן מייזל

ניו־יאָרק

ZELIK AXELROD

P O E M S

Published by

YIDDISHER KULTUR FARBAND (YKUF)
189 Second Avenue
New York 3, N. Y.

1 9 6 1

אַרויסגעגעבן מיט דער הילף פון :
ד. ל. שאַצאָו (ניו-יאָרק)
ש. און כייקע דאָוידסאָן (פּילאַדעלפּיע)

PRINTED IN THE U.S.A.

א י נ ה א ל ט

זייט

	נחמן מויזיל — זעליק אקסעלראַד און זיינע
5	קריטיקער
	לירער פון זעליק אקסעלראַד
37	זוכט אלץ נאך
37	שטייט אַ שטאַט
38	איז בלוט פון לייב
39	מיין ערשטע ליד
40	אַלטע היים
41	זומערדיקע נאַכט
42	האַט אַמאָל מיין זיידע
42	אַט דער ברעג
43	קינער וויל ניט
44	גוט זיינען
45	ווי אַלע קינדער
46	דער פּרילינג איז אַוועק
47	זיי געבענטשט
48	מיין חבר איזי כאַריק
51	איך בין געפאַרן רוען
51	אַ רעגן
52	שאַד
53	זאַל זיין געבענטשט
54	מאַיאַקאָוסקי
56	זעגענונג
57	אויף דער וואַך
60	איך קום אין געסט

61	אַט אַזוי מיר טראַגן זיך
62	א. לונאטשאַרסקי
64	האַרבסט
65	ניי-יאָר
66	פּושקיןען
68	מאַדריד
69	יוגנט
71	צום לעצטן מאָל
73	פאַראַן אַ בענקשאַפט
75	איך האָב געזען
76	פאַראַן איז פּריינטשאַפט
77	מען זאָגט מיר

זעליק אַקסעלראַד און זיינע קריטיקער

1

עס האָט זיך שוין אַזוי איינגעשטעלט ביי אַנ-
דערע פעלקער און ביי אונדז, יעדן, אַז אין פאַרשידענע
תּקופות ווערן אויסגעטיילט אין דער ליטעראַטור-
קריטיק און אין דער ליטעראַטור-פאַרשונג בלויז איי-
ניקע געציילטע שרייבער און קינסטלער, וואָס זיי
שענקט מען די גאַרע אויפּמערקזאַמקייט און אויף זיי
שטעלט מען אַן די שטאַרקסטע ליכט-פּראָזשעקטאָרן,
און די אַלע איבעריקע קינסטלער האָט מען אין שאַטן,
מען דערמאָנט זיי ווייניק און אין בעסטן פאַל, נעמט
מען זיי אַרײַן אין די גאַרנישט זאַגנדיקע ווערטער „און
אַנדערע“...

דאָס נעמלעכע זעען מיר, ווען מיר באַטראַכטן און
באַהאַנדלען דאָס פאַרשידנאַרטיקע און אייגנאַרטיקע
דיכטערישע און פּראָזאַאישע יידישע שאַפּן אין סאָ-
וועטנפּאַרבאַנד. מיר ווייסן די עטלעכע גוט-באַקאַנטע
נעמען, ווי אַשר טוואַרצמאַן, דוד האַפּשטיין, ליב
קרויטקאַ, פּרץ מאַרקיש, איציק פּעפּער, איזי כאַריק,
א. קושניראַוו, ע. פינינבערג, משה קולבאַק און שמתאל
האַלקין. מיט אַט-דעם מנין סאָוועטיש-יידישע דיכ-
טער אין אַזוי גוט ווי אויסגעשעפּט די גרויסע יידישע
דיכטער-משפּחה אין סאָוועטנפּאַרבאַנד. אָבער מען
דאַרף וויסן, אַז אויסער די דערמאָנטע זיינען געווען
נאָך און נאָך אינטערעסאַנטע דיכטער, וואָס האָבן אין
די „זיבן גוטע יאָר“ פונעם לעבן פון דער יידישער
ליטעראַטור אין סאָוועטנפּאַרבאַנד פאַרעפנטלעכט
פּרעכטיקע ווערק פון גרויסן געזעלשאַפּטלעכן און
קינסטלערישן באַטייט, און זיי זיינען דעריבער ווערט,
מען זאָל אַרויסברענגען זיי און זייערע דיכטערישע
אויפטוען פאַר דער ברייטער עפנטלעכקייט.

האָט מען פיל געהערט וועגן דעם סאָוועטיש-יידישן דיכטער זעליק אַקסעלאַד? האָט מען גע-וואוסט ביי אונדז וועגן זיין דיכטערישן גאַנג און אינ-טערעסאַנטן וועג, וואָס ער האָט אַדורכגעמאַכט און וועגן די שטרייטן, וואָס זיינען פאַרגעקומען אַרום זיינע ליי-זען? און וויסן מיר פיל וועגן זיין לעבן און וועגן זיין פּריציפּטיקן טראַגיש-גרויליקן טויט?

פון דעם וויסרוסישן שרייבער-לעקסיקאָן דער-וויסן מיר זיך, אַז זעליק אַקסעלאַד איז געבוירן גע-וואָרן דעם 30-טן דעצעמבער 1904, אין מאָלאַד-עטשנע. ער האָט זיך געלערנט אין פּאַלקשוילן אין ראדיש-קאָוויטש און אין טאַמבאָוו, דערנאָך האָט ער שטודירט אין ליטעראַרישן אינסטיטוט א"נ פון וו. בריחטאָוו און אויך אין פּעדאַגאָגישן אינסטיטוט אויף לענינס נאָ-מען אין מאַסקווע. עטלעכע יאָר האָט ער געאַרבעט אין אַ קינדערהיים. שפעטער געווען רעדאַקטאָר אי-נעם וויסרוסישן יידישן מלוכה-פּאַרלאַם. ער איז גע-שטאַרבן, ווי זיי גיבן אָן, אין 1941. דאָס גאַר!

ס'זיינען פאַרעפנטלעכט געוואָרן פּאַסינדיקע ליי-זען-ביכער זיינע:

1. צאַפּל, קיעוו, 1922, 30 זייטן.
2. לידער, מינסק, 1932, 136 ז"ו.
3. און ווידער לידער (1932-1934), מינסק, 1935.
4. אויב אויף אויג (1924-1935), מינסק, 240 ז"ו.
5. לידער, מינסק, 1938, 48 ז"ו (פּאַלקס-אויס-גאַבט).

ער האָט אויך איבערגעזעצט אַ פּיעסע אין פּערוזן פון א. אַלעקסאַנדראָוויטש „דראַנג“ (1933) און ג. טעקראָווס „די איינבאַן“, 1939, — ביידע דערשיי-נען אין מינסק.

אין פאַרגלייך מיט אַנדערע סאָוועטיש-יידישע דיכטער איז זיין שאַפּערישער פאַרמעגן פאַר 20 יאָר נישט קיין גרויסער. אָבער דאָך האָט ער אינעם גרויסן סאָוועטיש-יידישע זינגער זיך שטאַרק אויסגע-טיילט. בעיקר — מיט זיין גאַר אייגנאַרטיקן אופן סאָ-לאַזינגען. אין די כאַראַקטעריסטיקעס און אַפּשאַצונ-

גען וועגן זיין דיכטערישן שאפן האבן מיר גאנץ וויי-
דערשפרעכלעכע מיינונגען. ער איז געווען אלע יארן
א פראבלעם פאר דער קריטיק. מען האלט אויף אים
אן אויג, מען האט צו אים שטארקע טענות און דאך
פארערט מען אים. ער שטייט כסדר אין „מורח-וואנט“
פון דער דיכטונג. און ווען ער, אקסעלראד, האט זיך
גענומען ענדערן, האט מען הנאה געהאט און געלויבט
זיין נייעם דיכטערישן גאנג, אבער די גאנצע צייט
מיט אן „אבער“...

מיר וועלן גיין פאמעלעך און זען, ווי די סאך-
וועטישיידישע קריטיקער האבן אויפגענומען אים און
זיין דיכטערישן שאפן, ווי זיי האבן רעאגירט אין פאר-
שידענע צייטן אויף זיינע לידער, וועלכע זיינען אין
תוך געווען ניי און אדערש פון דעם רוב דיכטערישע
שאפונגען. און ס'איז אינטערעסאנט: אָנגעזעענע קריי-
טיקער זיינען אפט געקומען אים טארלען, מאכן אים
פארווארפן, אבער באהאנדלענדיק זיינע אייגנארטיקע
לידער, האבן זיי אים געלויבט און דערביי ארויסגע-
רוקט זיינע ספעציפישע קוואליפיקאציעס און דיכטע-
רישע מעלות טובות. מען האט אים אפט געוואלט
„דיסציפלינירן“, „אינברעכן“ אים, אבער זעליק אק-
סעלראד איז געבליבן דאך ווי ער האט אין תוך גע-
קאנט און געוואלט זיין. און פון די ווייניקע, ווייט
נישט אלע, לידער, וואס מיר האבן פאר זיך, זעען מיר,
ווי דער דיכטער גופא האט אין זיין דיכטונג פיר געהאט
צו טאן מיט זיך, מיט זיינע אייגנשאפטן, און ער האט
פארשטאנען, אז פון דעם, וואס פארמאגט א סך, פאר-
לאנגט מען און מען פאדערט פיל.

2.

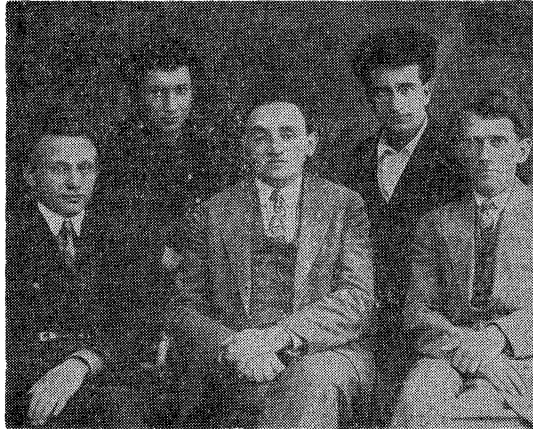
זעליק אקסעלראד איז געווען א מינסקער. אין דער
קורצער לעבנס-געשיכטע פון דער סאָוועטיש-יידישער
ליטעראַטור, פון 1917 ביז 1948, האבן מיר דארטן
פארמאגט דריי הויפט-צענטרען: קיעוו, מאַסקווע,
מינסק, — די אוקראינישע, גרויסרוסישע און ווייסרו-
סישע יידישע קולטור-צענטרען, וועלכע האבן אפט גע-

פירט אן אייגענעם קולטור־שאפערישן לעבן, און אויך אפן און באהאלטן אָנגעפירט שטרייטן צווישן זיך. דער גרויסער מינסקער זאַמלבוך „צייטשריפט“ (באַנד 5, געווידמעט לײטעראַטור־פאַרשונג), וואָס איז דערשינען דורך דעם ייִדישן סעקטאָר פֿון דער ווייס־רוסישער וויסנשאַפֿט־אַקאַדעמיע אין 1931, הױבט זיך אָן מיט אַ לענגערער אָפּהאַנדלונג פֿון ב. ארשאַנסקי: „די ייִדישע פּאַעזיע אין וויסרוסלאַנד נאָך דער רעוואַלוציע“ (פֿראוואַן פֿון אַן אויספאַרשונג, זײַ 1-65). די אַרבעט ברענגט אַרויס אַ גרויסע צאָל דיכטער, וועלכע זײַנען ווייניק באַקאַנט. אין דער אָפּהאַנדלונג האָבן מיר אויך אייניקע באַהויפטונגען וועגן ז. אַקסעלעראַדן. ב. ארשאַנסקי מאַכט אַפֿט פאַרגלייכן צווישן די ווייס־רוסישע און אוקראַינישע ייִדישע דיכטער, און די אויס־פירן זײַנען לטובת די ערשטע, די וויסרוסישע, — זײ זײַנען מער פּראָלעטאַריש, מער רעוואַלוציאָנער א. א. וו. פֿון דער לענגערער אָפּהאַנדלונג איז צו זען, אַז ז. אַקסעלעראַד האָט פאַרנומען אַ חשובֿן אָרט צווישן דער פּלעיַאָדע ייִדישע דיכטער. ער קומט אַלע מאָל דער צווייטער נאָך איזי כאַריקן...

ב. ארשאַנסקי זאָגט: „... די יאָרן 1923-1926 זײַנען די בליענדיקסטע יאָרן פֿון דער ייִדישער ליטע־ראַטור אין וויסרוסלאַנד און [זײַן] בילדן, אייגנטלעך, דעם ערשטן עטאַפּ פֿון דעם צווייטן פּעריאָד.“ — דער עטאַפּ פֿון גוואַלדיקן וואַקס, פֿון שטענדיקן און זיכערן שטייגן באַרג־אַרויף... אין די „דאָזיקע יאָרן וואַקסן אויס און באַשטימען זיך די גרעסטע פּאַעטן פֿון ווייס־רוסלאַנד — כאַריק און אַקסעלעראַד... די גרופּע, יונגע אַרבעטער, וואָס האָט אָנגעהויבן פֿון, עטלעכע ייִנגלעך, צעבליט זיך און צעוואַקסט זיך, עס הייבן זיך אָן צו ווייזן פּאַעטן אויך אין דער פּראָווינץ. זי הייבט אָן אַרויסצוטערעטן אַלס אַרגאַניזירטער כּוח פּאַר דער פּראָלעטאַרישער און סאָוועטישער עפּנטלעכקייט. זי הױבט זיך אָן צו פאַרגלייכן אין דער הינזיכט מיט דער ייִדישער פּאַעזיע פֿון דעם גאַנצן סאָוועט־פּאַראַנדי. די דאָזיקע פּאַרגלייכונג איז צום גרויסן גליק געווען בלויז

א פארמעלע. צום גאנצן גייסט פון שטראם' און קיעזער עסטעטיוזם האָט די [ווייסרוסיש-יידישע] פּאַ-
עזיע, אין אַלגעמיין גענומען, קיין שום שייכות ניט
געהאַט" (ז' 38).

און ברענגענדיק אַ צאָל לידער פון די יונגע

ס'זיצן : מ. ראַפּאַלסקי, י. אַפּאַטאַשו, מ. דאָניעל. ס'שטייען :
איזי באַריק, זעליק אַקסעלראָד. אויף דער צווייטער זייט פון
בילד איז דאָ אַן אויפשריפט : „דעם ת. י. אַפּאַטאַשו, די יונגע
פון ראַטנרוסלאַנד — דעם שעפּער פון יונג-אַמעריקע“. ס'קומען
די אונטערשריפטן : מ. דאָניעל, מ. ראַפּאַלסקי, אי. באַריק, ז.
אַקסעלראָד, און די דאַטע — מינסק, דעם 5טן סעפּאַעמבער, 1920.

יידישע פּאַעטן, פירט אויס ב. אַרשאַנסקי, אַז דער עטאַפּ
„האַט אַרגאַניזירט די יידישע פּאַעזיע אין ווייסרוסלאַנד,
וואָס האָט זי צונויפגעזאַמלט און געגעבן איר אַ באַ-
שטימטע, אויסגעשפּראַכענע רעוואָלוציאָנער-פּראַלע-
טאָרישע ריכטונג“, און „דער הויפּט-טאַן איז געווען
דער פּאַטאַס פון נאַר-וואָס פּאַרענדיקטן בירגער-
קריג“...

שפּעטער גייט איבער ב. אַרשאַנסקי צום צווייטן
עטאַפּ, וואו עס מערקן זיך ירידה-שטימונגען, און ווי

זיי האבן געווירקט אויף די יונגע יידישע דיכטער. און ב. אַרשאַנסקי שרייבט: „...אויב מיר ווילן זעען אַ בוילעטן אויסדרוק פון ניט-באַגרייפן די רעוואַלוציע; אויב מען וויל באַבאַכטן, ווי אַזוי אַ באַדייטנדיקער פּאַעט האָט זיך פאַרלוירן אין דעם ווירבל פון רעוואַלוציאָנערע געשעענישן, ווי אַזוי ער איז, גאַר ניט ווידנדיק, געוואָרן דער פאַרשאַרפּטער אויסדרוק פון פאַרשיידענע ירידה־שטימונגען — דאַרף מען אַריינטראַכטן זיך אין די לידער פון זעליק אַקסעלראַד“ (ז' 49).

„זעליק אַקסעלראַד, — זאַגט ב. אַרשאַנסקי, — איז געגאַנגען פון אַנהייב אָן, פון זיינע ערשטע טריט מיט אַ זייטיקן וועג אין דער פּאַעזיע. ער איז אַ טיף־אינדיווידועלער, אַבער ווייט ניט אַריגינעלער פּאַעט, ווייל „ווי יעדער ליריקער, פאַרנעמט זיך אַקסעלראַד אומעטום און שטענדיק בלויז מיט זיך. זיין „איך“ ווערט דער צענטער פון זיין שאַפונג, איז אַבער אַקסעלראַדס „איך“ ווייט ניט קיין טיפער און אינטערעסאַנטער. אַקסעלראַד האָט זעלטן ווען באַנומען דאָס, וואָס עס קומט פאַר אַרום אים. די רעוואַלוציע מיט אַלע שטורעמדיקע ווייטאַקן, מיט אירע עקשנאָרדיקע טריט, וואָס ווייט ניט פון באַלעבעסלדיקן רחמנות; מיט איר פייערדיקן מבל, געווענדט מיט זיין גאַנצער קראַפט אויף דער אַלעטער וועלט; די גאַנצע טיפקייט און וואונדערלעכקייט פון אירע געזעצן, די גאַנצע פּילאָסאָפּיע פון דער רעוואַלוציאָנערער ווירקלעכקייט, פון דער וועלט־איבערקער־רעניש, — דאָס אַלץ האָט אַקסעלראַד אַדער אינגאַנצן ניט פאַרשטאַנען, אַדער זייער שדעכט, פשוט פּיליס־טעריש אויפגענומען. ער האָט דאָס אַלץ ניט דערפּילט, עס איז געגאַנגען פאַרביי אים...“ (ז' 50).

כדי צו באַרעכטיקן זיין שאַרפע קריטיק ציטירט ב. אַרשאַנסקי שורות פון אַקסעלראַדס לידער. ער כאַפט זיך אַבער צוריק און זאַגט, אַז „עס איז אַ טעות צו מיינען, אַז אַקסעלראַדן האָט אינגאַנצן ניט באַרירט די מיינליכע און הערלעכקייט פון דער רעוואַלוציע. געווען מאַמענטן, אמת, זייער זעלטענע, אין זיינע

ערשטע יתגנטי-יאָרן, ווען ער האָט אָנגערירט דעוואָאָר-
 ציאָנעווע טעמעס אויך. אָבער יעדעס מאָל זיינען זיי
 אינדיווידוואַליסטיש-אַקסעלראַדיש גענומען געוואָרן...
 און דאָך זאָגט ב. אַרשאַנסקי: „אַקסעלראַד איז
 איינער פון די האַרציקסטע ליריקער אין דער ייִדי-
 שער פּאָעזיע אין וויסרוסלאַנד“. „אָבער [ווידער אָן
 אָבער] ער שטאַמט אינגאַנצן מיט זיין טיפן ליריזם,
 מיט זיין גאַנצער האַרציקייט פון קליינבירגערטום.
 זיינע לידן און פריידן באַרירן אַזוי טיף זעליק אַק-
 סעלראַדן“...

אָבער לטוף גיט צו ב. אַרשאַנסקי, אַז „די לעצטע
 לידער [זיינען] ווייזן, אַז אויך אין אַקסעלראַדס פּאָעזיע
 הויבן זיך אָן צו ווייזן נייע טעגער“ (ז' 55).

און ב. אַרשאַנסקי שטעלט אַנטקעגן אַקסעלראַדן
 דעם דיכטער איזי כאַריק. „איזי כאַריק, — שרייבט
 ער, — איז אַ פּולשטענדיקער היפּוך פון זעליק אַק-
 סעלראַד. כאַריק איז קיינמאַל ניט געווען אינדיווידוּ-
 אַליסטיש אין זיין פּאָעזיע“... (ז' 56).

אויף וויפּל דאָס איז נישט ריכטיק בנוגע צו איזי
 כאַריק, איז אָן אַנדער פּראָגע, וואָס נישט דאָ איז
 דאָס אַרט צו רעדן וועגן דעם.
 אַזאַ איז געווען דער אורטייל פון ב. אַרשאַנסקי,
 אָנגעזעענער וואָרט-זאָגער אין מינסק, אויפן יוגן
 איינגאַרטיקן דיכטער!

זעליק אַקסעלראַד איז זיך דערווייל געגאַנגען זיין
 אייגענעם וועג. די אַרומיקע פּאַסירונגען האָבן זיך
 אָפּגערופּן אין אים אויף פאַרשיידענע אופנים. ער האָט
 זיי אין זיך איבערגעלעבט און רעאַגירט דורך זיינע
 קורצע, טרעפּלעכע לידער. די פּאַסירונגען, די לעבנס-
 פּראָצעסן האָבן זיך כסדר איבערגעבראַכן אין זיין גע-
 מיט און ער האָט אויף זיין איינגאַרטיקן אופן געבראַכט
 צום דיכטערישן אויסדרוק, נישט אַליץ איז פאַר אים
 געווען אַזוי פשוט און גלאַט. האָט ער דעם ווייטיק-
 דיקן געראַנגל (מיט זיך), די אַלע ליכט און שאַטן
 אַרויסגעפיכערט אין ציטערדיקע פּערזן. און אַט-די
 געפילן און שטימונגען, די קווענקלענישן און זעלבסט-

אנאליטישע עקסקורסיעס און זעלבסטשטראָפּעריי זיי-
נען פון טיפן אינטערעס. מיר האָבן אָפּט אַ פּילקאַלי-
ריקן הענגבויהן אויף די אויסגעצויטערטע הימלען פון-
נעם טאַלענטפולן אייגנאַרטיקן דיכטער, וואָס קומט
אַלעמאַל פון אַ געשפּיר פון זון און וואַלקנס.

3

און אַט דערשיינט אין 1932, אין מינסק, זעליס
אַקסעלראַדס ערשטעס גרעסער לידער-בוך, פון 136
זייטן, מיטן באַשיידענעם נאָמען „לידער“.

דאָס בוך עפנט זיך מיט אַן אַריינפיר „פון פאַר-
לאַג“, וואָס דאַרף גוטהייסן און באַרעכטיקן די אויס-
גאַבע. דער אַריינפיר איז פאַר אונדז אינטערעסאַנט,
ווייל ער ווייזט, אַז נישט געקוקט אויף די טענות-פאַר-
ווארפן, רעכנט מען זיך דאָך מיטן דיכטער.

אויף זייט 2 איז אָנגעגעבן אַלס רעדאַקטאָר פון
בוך דער באַוואוסטער יידישער קריטיקער אין ווייס-
רוסלאַנד, כ. דונעץ. איז ער מסתמא הער מחבר פון
דער הקדמה, וואו עס ווערט געזאָגט צווישן אַנדערן:
„אַקסעלראַד איז אַ געוויסע צייט געשטאַנען אויף
דעם רעכטן פּלאַנג פון דער יידישער פּאָעזיע אין סאַ-
וועטנפאַרבאַנד. זיין לירישע געבראַכנקייט, דאָס וואַק-
לען זיך צווישן, האַפּענונג און שרעק איז געקומען
אַלס רעזולטאַט פון ניט קאָנען רייסן מיט זיין סאַ-
ציאַלן שיכט — דעם אָפּגעשטאַנענעם טייל פון דע-
קלאַסירטן יידישן קליינבירגערטום.“

און ווייטער: „די זיגרייכע סאַציאַליסטישע בוי-
אונג, וואָס האָט געשאַפן די ברייטסטע מעגלעכקייטן
פאַר אַריינציען אין די בוי-פּראָצעסן די יידישע אַרעמ-
קייט, האָט אויך אַקסעלראַד אַ ווטויס געטאָן צו אונדז...
דאָס דאָזיקע בוך ליידער, וואָס דער אויטאָר האָט באַ-
וואוסטזיניק אָפּגעקליבן, כדי אונטערצושטרעכן זיין
איבערגאַנג אויף אַ נייעם עטאַפּ, באַווייזט, אַז דער
קער צו אונדז ווערט אַלץ בוילעטער ביי ז. אַקסעלראַד
און גיט אונדז די האַפּענונג, אַז אַט דער קוואַליפּי-
צירטער דיכטער וועט סוף כל סוף עטדיגליטיק בייקר-“

מען זיין סאציאלע געבראכנקייט, וואס האט ביה איצט באדייטנדיק געקרעמפעוועט זיין דיכטערישן טאלאנט.

נאך דעם אריינפיר קומט א פרעכטיק ליד פונעם דיכטער, וואס פארמאגט וויכטיקע כאראקטערישטריכן פונעם פאעט און וואס דערציילט וועגן די וואקלענישן און געדראגלענישן פונעם דיכטער אין יענע יארן.

אזוי ווי ז. אקסעראדס לידער־זאמלונגען זיינען נישט בנמצא דא, ברענגען מיר דאס גאנצע ליד, און מיר וועלן אויך ווייטער ציטירן גרעסערע אויסצוגן פון זיינע אויסגעצייכנטע לידער.

„אויפסניי הויב איך אן מיין צעריסענעם פאדים.
די געזאנגען די קלאַרע, פארלארענע אין וועג.
גלייך מיט אלעמען דא כיהאב די סטעזשקעס באַטראַגן
און געבליבן אליין נאָר אין טונקל פאַרשטעקט.“

מיינע דיכטער — די פריינט — אויפן לייטער פון שטייגן,
איבער ברייט פונעם לאַנד, אין געדיכטקייט פאַרטיפט.
און איך האָב געקליבן די שורות אין שווייגן,
ווי מע קלייבט פון געליבטע בויגעלעך ברייז.

ווען גיט ווען, מיטאַמאָל, כ'פּלעג מיין קאָפּ נאָר דערהויבן.
ווי טויזנטער טאַנען געווען איז ער שווער.
טרעפט אַ פאַרבלענדעניש פאַלט אויף די אויגן,
מע העט גיט אַרום זיך די אייגענע ערד.

טרעפט אַ פאַרבלענדעניש געמיט דאָ אַרום דיר,
דו בלאַנדזשעסט אַוועק אָן אַ זייט, אין דער קרום.
גלייך ווי אַ גאַסט כ'וואָלט אַהערצו געקומען
ביי אַ בחטג פון אַ טיש צו אַפּזיצן שטום.

אויף די קינדערישע הענט כ'האָב אַ האַק נאָך געטראָגן
אין צוואַנציקסטן יאָר פון באַנדיטנס אַ שניט.
איצטער האָב איך אַ גרויען שיגעל אויף מיין וואָגן,
גיט מיט פלעקן פון בלוט, נאָר פון פרידלעכער בויאונג
פאַרהיט.

מיין גרויער שיגעל מיט די קאנטן די שוואַרצע.
שטיין גרייט אויף דער וואָך פון צוויי גרענעצן וועלט.
זאָל בעסער אַ קויל אַריין אין מיין האַרצן,
איידער ווייטער צו שווייגן ביי דער אייגענער שוועל...“

זעליק אַקסעלראַד, ווי זיין גלייכן דער דיכטער שמואל האַלקין, האָט אויף אַן אייגנאַרטיקן, טיף-סוב-יעקטיוון און אינדיווידועלען שטייגער אויפגענומען די אַרומיקע ווירקלעכקייט, די שאַרפע ענדערונגען און ראַשיקע פּראַצעסן. ער איז נישט געווען מוכן ומזומן „גלייך מיט אַלעמען“ צו זינגען און באַזינגען די פּאָ-סירונגען. ווי שמואל האַלקין, האָט ער באַדאַרפט קודם כל פּאַרטיק ווערן מיט זיך גופא איידער ער איז גע-קומען פאַרן עולם. און ס'איז אים גאַרנישט אַזוי לייכט געווען צו „בלייבן אַליין אין טונקל פאַרשטעקט“. אָבער גראַד דאָס, וואָס ער האָט „געקליבן זיינע שורות אין שווייגן“, האָט געפירט דערצו, אַז ער האָט אַפט טיפּער ווי אַנדערע אַרויסגעבראַכט די איבערלעבענישן דורך זיינע טיף-אַריגינעלע ליידער.

ער אַליין דערציילט אין זיין „מיין ערושט ליד“, ווי ער האָט געבראַכט (אין דער רעדאַקציע) זיין ליד צום דרוקן :

„און קיינער האָט מיר נישט געקאָנט דערציילן,
וואָס איך וויל דאָ אין מיין ליד.
עפעס אַזוינס האָט זיך פון מיר געריסן,
געוואָלט האָבן איך אַי נאָך, אַי מער.
מיין יוגנטלעכן טרוים און ליכטיקן געוויסן
אין קליינע שורהלעך געבראַכט אַהער...“

און אַט דאָס „עפעס אַזוינס“ און „יוגנטלעכער טרוים און ליכטיקער געוויסן“ — דאָס האָט ער אויף אַ גאַנץ-אייגענעם דרך זיך גענומען אַרויסברענגען אין זיינע „קליינע שורהלעך“, וואָס האָבן זיך געזאַמלט אין זיין שיייער.

אַקסעלראַד איז אַן ספּק אַן אויסגעשפּראַכענע, דיכ-טערישע פּערזענלעכקייט, און פון זיין יעדן פּערזענלעכע אַרויס אַן אייגנאַרטיקער זינגער-זאַגער.
ער רעדט אַנדערש ווי אַנדערע, ער געברויכט איי-גענע ווערטער און אויסדרוקן צו דערציילן וועגן זיך, וועגן זיין געמיט.

אַט הערט ווערטער :

„נאָך מיין יונגן יום-טוב נישט געפיייערט,
ווייסע רן אויף מיין האַרץ נישט באַשפּריצט, —

איז מיין גאלדענער אויפשטייג מיר טייער,
ווען אין נאכטיקער שיין ער צעבליצט..."
און ווייטער — אזעלכע שורות:
„איך בין נאך א קינד א פארשייטער
און מאן שוין אזוי פיל פון זיך,
גלייך די שטערן — אטידי זילבערנע רייטער —
פארצוימען פון מיר זייער ליכט...“

יא, ער האט נישט געקאנט קומען מיט זיינע פערזן
„צום גרייטן“, ער האט באדארפט פריער מיט זיך
אליין, מיט זיין אייגענעם געמיט פארטיק ווערן, ער
זאל קאנען זיין גרייט צו ווערן דער דיכטער, דער
שליח-ציבור, ווייל ער האט זייער פיל געמאנט פון זיך.

4

טיפער און אינטערעסאנטער פארנעמט זיך מיט
זעליק אקסעלראדן דער באוואוסטער סאָוועטיש-יידי-
שער קריטיקער, דער שטרענגער י. בראַנשטיין, אין
זיין אַרטיקל „אָקסעלראַדס דיכטערישער וועג“ (גע-
שריבן דעצעמבער 1932, אַרײַן אין זײַן בוך „פאַרפּעס-
טיקטע פּאָזיציעס“, פ' „עמעס“, מאַסקױע, 1934). פאַר
אײַם איז אָקסעלראַד און זײַן דיכטעריש וואָפּן אַ פּראָב-
דעם, וואָס פאַרלאַנגט ערנסטן צוגאַנג, טיפּע באַ-
טראַכטונג.

י. בראַנשטיין הייבט אָן זײַן אַרטיקל: „אַ קלײַן
ביכל לידער. אין פּלוג גערעדט — אַ גאַנץ באַשײ-
דענער פאַרמעג [אויב אפילו אַריינרעכענען אַהער אַ
צענדליק אָדער צוויי-צענדליק לידער, וואָס זײַנען צע-
וואָרפן איבער פאַרשיידענע זשורנאַלן און זײַנען אין
ביכל ניט אַרײַן]. ניט אײַן אָנפאַנגער קען איד, וואָס
האַט אַ סך מער געדרוקטע לידער, אידער זעליק אָק-
סעלראַד. אָבער זעט סאַראַ באַזונדערע אויפּמערקזאַמ-
קײט מצד אונדזער לײטעראַרישער געזעלשאַפּטלעכקײט
אַט דאָס ביכעלע לידער האָט צוגעצויגן!“

י. בראַנשטיין באַטאַנט די נייע איבערוואַנדונג
פונעם יוטמן אָקסעלראַד: „נישטאַ שוין דער אַמאַלי-
קער צײטערדיקער בחורל מיט, שרעק פון אייגענעם

געזיכט! ניטאָ שוין דער שטומער שווייגער, מיט פּאַר-
בלענדעניש אויף די אויגן, אין וועלכע עס איז פּאַר-
צייכנט, אַזאַ שטילער לויטערער פּאַרדראָס! ער שטייט
איצט, אין זיין גרויען שינעל, מיט די קאנטן די
שוואַרצע, אויף דער וואָך פון צוויי גרענעצן וועלט.
זיבן קוילן ליגן פעסט אין באַראַבאן, פּערציק קוילן
אינעם שיקלל ביי דער זייט'..."

ווי די אַנדערע יידישע קריטיקער אין ווייסרוס-
לאַנד מאַכט אויך י. בראַנשטיין פאַרגלייכן מיט די
ערשטע דיכטערשע שפּראַצן אין אוקראַינע. ער האַלט,
אַז די ווייסרוסישע יידישע דיכטער זיינען מער רעוואַ-
לוציאַנער, מער פּראָלעטאַריש.

י. בראַנשטיין שרייבט: „פּאַראַן אָן אַלטע דיכ-
טערשע טראַדיציע — צו דערמאָנען מיט ליבע די
ערשטע טריט“. א. קושניראָוו האָט אַמאָל, אין זיין
„שטראַם-פּעריאָד“ (ווען די מוזע איז געווען „זיין ליכט
און זיין פעסטונג“) אַזוי געשריבן וועגן זיין ערשטער
באַגעגעניש מיט דער מוזע:

„איך בענטש דעם אָונט דעם בלויען,
ווען דו ביסט געוועזן דער גאַסט,
וואָס האָט מיך ליכטיקע תנאים
אויף ליבע און לידן פאַרקנסט“.

י. בראַנשטיין געפּעלן נישט די ליריש-רינדדיקע
שחרות פון א. קושניראָוו, און ער גיט צו: „אין אַט-
דעם קאנאָניזירטן, בלויען אָונט' און ליכטיקע תנאים'
דאַרף מען זעלבסטפאַרשטענדלעך זוכן מער ליטעראַ-
רישן, שטראַם* עטיקעט, אידער געשיכטלעכע וואָר-
הייט“. י. בראַנשטיין ברענגט ז. אַקסעלראַדס ערשט
ליד צום דרוקן (מיר האָבן פריער ציטירט זיין לירי-
שטעס ליד), — „דאָס איז אַ ליד, וואָס מיט זיין לירי-
שער פשטות, לויט זיין אידייאישן פּאַטאַס און קאַמ-
פּאָזיציאַנעלער שטייפקייט וועט עס פאַרבלייבן אין
אייזערנעם פּאַנד פון אונדזער סאָוועטישער דיכטונג“.

* „שטראַם“ איז געווען דער נאָמען פון דער יונגער גרופע
יידישע דיכטער אין קיעוו.

און ווייטער: „ניט צופעליק שדיסט אקסעלראַד זיין בוך לידער אויך מיט אַן ענלעך ליד, וואו עס ווערט באַזונדערס באַטאָנט אַט-דער מאַטיוו פון דער דיכטערישער לייַדנשאַפט, פון לייַטערונג, פון „ליכטיקן געוויסן“:

„זאָל זיין געבענטשט די לויטערע מינוט
וואָס האָט מיך שטיל און קלאָר אַזוי דערהויבן
געשאַנקען מיר אי מענטשלעכקייט אי גלויבן
אין טריף אין הייסן פון מיין יוגנט-בלוט.

אַט-די רגע, אַט-די לויטערע מינוט,
ווען גענומען האָט מען זיך לען מיך און לויבן,
אין די שורות קוקן, ווי אין ריינע שויבן,
ווי זעט עס אויס: שלעכט איז דאָ צי גוט.“

י. בראַנשטיין האָט טענות צו דער קריטיק: „פאַר-
וואָס האָבן מיר זיי [די פעלערן] ניט אויפגעדעקט, זאָל
זיין אפילו אונטערן שאַלעכץ פון יעסענינש-באַהעמישע
ווירקונגען און צייטווייליקער פאַרבליענדיש, וואָס איז
אַנגעפאַלן אויפן דיכטער?“ „קודם כל האָבן מיר באַ-
דאַרפט אויפדעקן די טענדענצן, וואָס גיבן אים —
דעם מיטלויפער — די מעגלעכקייט גובר צו זיין אַט-
די וואַקלענישן זיינע.“

י. בראַנשטיין באַטאָנט אַקסעלראַדס געבראַכענע
שטימונגען און כאַפט אויף זיינע לייַטערונג-מאַמענטן:
„דידאַזיקע אַסאַציאַציעס שטעקן אָן דעם דיכטער מיט
העלער שייַן, מיט גלויבן, מיט ליבע צו נאַענטע, מיט
קינדערשער פאַרשייטקייט. אפילו אין די טונקלסטע
יאָרן זיינע רייסט אַקסעלראַד פון צייט צו צייט די נעץ
פון פאַרבליענדיש, וואָס פאַלט אים אויף די אויגן.“
אַבער אַנשטאַט אַרייַנצודרינגען אין דער נשמה,
אין דעם געמיט פונעם דיכטער, וועלכער האָט פון
די סאַמע יונגע יאָרן אַדורכגעמאַכט צוזאַמען מיט זיין
פאַמיליע די גרוילן און פלאַגן פון דער [ערשטער]
וועלט-מלחמה, פון בירגער-קריג, פון פאַרשיקונגען,
פאַרפאַלגונגען פון דער יידישער אַרעמקייט, אַנשטאַט
צו געפינען דעם מקור פון דעם דיכטערס הייד, ווי

און פֿיין, באַשולדיקט ער אים אין קליינבירגערֿי, אין שרעק־ירידה.

נאָכן ציטירן פֿערן פון איניקע לידער גיט ער צו: „אזוי ראַנגלט זיך דער דיכטער. אַן אויסגעוואָרצל־טער. ער בלאַנדזשעט אַרום מיט די „ציטערדיקע ליפֿן פֿון זיין ליד“... און ווייטער: „ציטערדיקע ליפֿן“, „ציטערדיקע טריט“, „ציטערדיקע פינגער“, „ציטער־ריק־שטיל אין מיין ליד“ — ניט אומזיסט אין ביי אים אזוי באַליבט דער „ציטערדיקער“ עפיטעט. זיין סאָך ציאַלער צושטאַנד אין דער צושטאַנד פון ציטער, פון וואַקאָדיקייט“... (ז' 149).

און אַט אין דער פסק־דין: „...אַקסעלראַד הויבט אָן קאָקעטירן מיט זיין רעאַקציאָנערער אינטימקייט און אינוזיכום, מיט זיין „דערהויבענער שטילקייט“, „שטיל־קייט האָט דערהויבן מיינע לידער“, אזוי ציטערדיק שטיל אין מיין ליד“, און שטיל זאָל זיין נאָר ווער עס קאָן, — דאָס זיינען די גרונט־מאָטיוון פון אַק־סעלראַדס דיכטונג“ (ז' 152).

און דאָ קומט אַ פֿאַרגלייך צווישן כאַריק און אַק־סעלראַד, וואָס ווערן אָפט דערמאָנט צוזאַמען. י. בראַנ־שטיין זאָגט: „סדי עס זאָל קלאַר ווערן דער תּוך פון אַט־דער, שטילקייט, דאַרף מען אויפֿמערקזאַם איבער־לייענען זיין ליד, געווייזמעט כאַריקן.

און י. בראַנשטיין פֿירט אויס: „כאַריקס רעוואָלוציאָנערע סאָציאַלע פֿאַטעטיק, וואָס, שרייט אַזש צום צענטן דור, ווערט דאָ קעגנגעשטעלט רעאַקציאָנערע אינוזיכטישע שטילקייט, אַלס דער עכטער קריטערי פון קונסט“... .

5.

דאָס בוך „לידער“ פון ז. אַקסעלראַד האָט אויפֿ־געווערט די ייִדישע עפֿנטלעכקייט אין סאָוועטפֿאַר־באַנד און די ליטעראַרישע קרייזן, און אַוודאי אין ווייס־רוסלאַנד, אין מינסק, וואו ז. אַקסעלראַד אין באַזונ־דערס געווען באַוואוסט און באַליבט. אינעם מינסקער זשורנאַל „זשטערן“ (נ' 7-8,

1932) האבן מיר אן ארטיקל פון וו. וויטקין א. נ. "וועגן ז. אקסעלראַדס בוך, לידער". די רעדאָקציע איז, משמעות, נישט געווען באַפרידיקט מיטן אַר-טיקל. זי האָט געהאַלטן, אָן ער ברענגט נישט אַרויס אַלץ וואָס מ'דאַרף זאָגן וועגן אַקסעלראַדן. דאָס זעען מיר פון דער רעדאָקציע-באַמערקונג: "אַן אויספיר-לעכער אַרטיקל וועגן אַקסעלראַדס שאַפונג וועלן מיר געבן אין די קומענדיקע נומערן פון אונדזער זשור-נאַל".

דער אַרטיקל הייבט זיך אָן מיט די ווערטער:
 „זעליק אַקסעלראַד איז איינער פון די טאַלאַנטפולסטע סאַוועטישע ליריקער. זיינע לעצטע לידער וועגן דער רויטער אַרמיי זיינען אָן אָנהייב פון אַ נייעם שעפּע-רישן עטאַפּ אין זיין פּאַעזיע. דערפאַר איז איצט אַווי נויטיק פאַר-סך-הכלען דעם פּאַעטס דורכגעמאַכטן שע-פּערישן וועג און אַנמערקן די גרונט-טענדענצן פון זיין ווייטערדיקער שעפּערישער אַנטוויקלונג.“

לכתחילה פירט וו. וויטקין אַ דיסקוסיע מיט ב. אַרשאַנסקיס טענות צו ז. אַקסעלראַדן, וואָס ער האָט זיי אַרויסגעבראַכט אין זיין בוך „די יידישע ליטע-ראַטור אין ווייסרוסלאַנד נאָך דער רעוואַלוציע“, וואָס זאָגט, אָן ז. אַקסעלראַד „געפינט ווערטער און פאַרבן אין זיין פּאַעזיע“ פאַר „די לייזן פון קליינבירגערטום.“ „ס'איז אמת, — זאָגט וויטקין, — אָן אַקסעלראַד האָט אין זיין פּאַעזיע אויסגעדריקט [?] דאָס קליינבירגער-טום, אָבער ס'איז ניט ריכטיק צו מיינען, אָן אַקסעל-ראַד האָט אויסגעדריקט די אינטערעסן פון דעם טייל קליינבירגערטום, וואָס וויל ניט זיין קלאַסן-איבערנע-בורט“ (ז' 129).

און ווייטער זאָגט וו. וויטקין: „די הויפט-שטיי-מונג פון אַקסעלראַדס לידער איז ניט דער טרויער, וואָס שטאַמט פון ניט וועלן אַפּזאָגן זיך פון קליינביר-גערטום... זיין הויפט-שטימונג איז, ס'איז ענדערן זיך שווער...“

„זעליק אַקסעלראַדס לידער, — שרייבט ווייטער זיין „מליץ יושר“ (פאַרטיידיקער), — זיינען טיף-די-

רישע, זיי זיינען שטארק בילדעריש, עמאציאנעל און זיינען פייאיק אַנצושטעקן דעם לייענער מיט דעם פאָ-עטס געפילן"...

דער אַרטיקל ווערט פאַרענדיקט מיט די ווער-טער: "מיר האָבן רעכט און דאַרפן פאַדערן מער פון אונאַ טאַלאַנטפולן פּאַעט ווי אַקסעלראַד. דער פּאַעט האָט אַלע מעגלעכקייטן אונדזער פאַדערונג צו באַ-פרידיקן" ... (ז' 34).

6.

ביים באַהאַנדלען און אויפנעמען אַ דיכטערישע פּערזענלעכקייט ווי זעַיק אַקסעלראַד, איז פאַר אונדז נישט ווייניקער וויכטיק אויך אויפצונעמען די אַרויס-טאַגונגען פון די סאַוועטישע קריטיקער פון יענער צייט, און זעען זייערע טענות און מאָנונגען. ווי דער דיכ-טער, אַזוי אויך איז דער קריטיקער אַ פּראָדוקט פון זיין צייט, און דורך דער קריטיק ווערן אַרויסגעבראַכט די פּאַזיטיו-געזעלשאַפּטלעכע אידיאישע געראַנגלע-נישן און דורך זייערע דעפיניציעס און באַהויפטונגען ווערגייען מיר צום תוך און כאַראַקטער פון דער סאַ-וועטיש-יידישער ליטעראַטור אין אירע פאַרשיידענע אַספּעקטן און גגולים.

אין דעם זינען איז אינטערעסאַנט די גרעסערע אַפּהאַנדלונג פונעם קריטיקער א. דאמעסעק "די שטים פון אַקסעלראַדס ליריק" ("שטערן", מינסק, 1935, נ' 9, ז"ז 64-76). כדאי, אגב, צו פאַרצייענען די נע-מען פון רעדאַקטאָר און רעדאַקאַלעגיע פון דעם ווער-נאַל: "פאַראַנטוואַרטלעכער רעדאַקטאָר — איזי סאַ-ריק, רעדאַקאַלעגיע: ז. אַקסעלראַד, א. אַשעראַוויטש, א. בער, י. בראַנשטיין, א. דאמעסעק, אי. כאַריק, מ. קולבאַק, ל. ראַזענהויז".

א. דאמעסעק באַהאַנדלט די פאַרשיידענע עטאַפּן פונעם דיכטער. אַנגעהויבן פון 1922, ווען ס'איז דער-שינען זיין ערשט לידער-ביכע "צאַפּל" ביז זיין לעצטן בוך "און ווידער לידער", דערשינען אין 1935. דאָס ערשטע לידער-העפּטל "האַט קיין באַזונדער אויפ-

מערקזאמקייט צו זיך נישט געקאנט ציען, זאגט א. דאמעסעק, וויל „אונטער דער לאסט פון בורזשוואזער ירושה איז געווען אין די פאר צענדליק לידער סיי דער אינהאלט, סיי די בילדערישקייט, סיי די דעקסיק.“ זע ליק אקסעלראד איז דאן אלט געווען קוים 18 יאר. און אַנשטאַט נתפעל צו ווערן פון דעם, וואָס ער האָט גע- שריבן, ווערט ער געטאדלט. א. דאמעסעק ברענגט פיר שורות פון אַ ליד:

„זכרונות! זכרונות! אַ אַדערלעך דינע,
באַהעפט אין האַרצן פון פינקלען און לעשן,
צי וועל איך ביי עמעצן פרעגן אייך בענטשן,
מיט אויפמאנג און אַפגיין פון פינקלען און לעשן?“

און ער גיט צו:

„פון וואָנעט זכרונות — אַ סך-הכל איז ער אין דער צייט פון דער אימפעריאליסטישער מלחמה געווען אַ היימלאָז קינד, וואָס האָט אין די וואָנאַנעס געלאָזן „אַ וויכע, אַ קינדערשע טרער? ווי קומען צו אים אַזעלכע פאַרשטעלונגען פון בענטשן און שילטן, פון אויפמאנג און אַפגיין, פון פינקלען און לעשן?“ ווי קומען צו אים? — פרעגט איר. דאָס יונגע בחורל האָט פון די יוגנט-יאָרן אַדורכגעמאַכט שרעק- לעכע איבערלעבענישן, וועלכע האָבן זיך איינגעשניטן אין זיין יונגן וועזן, אין זיין אויפגערודערטן געמיט. דערפון די טיף-רינדיקע שורות. א. דאמעסעק גייט צו צום 18-יאָריקן אַקסעלראַד מיט אַ מאָס און וואָג פון 1935: „אין, צאַפּל, — זאָגט ער — איז קאַנטיק געווען די צעטומלטקייט פון אַקסעלראַדס דיכטונג אין יענער צייט. דער דעקלאַסירטער קליינבירגער, וועמעס אידעאָלאָגיע זעדיק אַקסעלראַד האָט דאָן אויסגעדריקט, האָט אין צייט פון אימפעריאליסטישער מלחמה פאַר- לירן זיין עקאָנאָמישע איינגעזעסנקייט און איז גע- שטאַנען פאַר אַלץ-נייע אומדערוואַרטעטע דערשיטע- רונגען.“

ווידער אמאָל: אַנשטאַט צו באַהאַנדלען זעליק אַקסעלראַדן און אַרויסאַנטפלעקן זיינע שטימונגען, גע- פילן, וואָס קומען פון אייגענע איבערלעבענישן, גייט

מען צו, לאחר זמן, אין אַ צייט אַרום, מיט פאַרטיקע
טעאָריעס און איינשטעלונגען. מען פאַרזעט אַקסעל-
ראַדן גופא. דעם מענטש אין אים, די ווייטיקדיקע גע-
ראַנגלענישן און זיינע טרעפלעכע לידער, דורך וועלכע
ער האָט געבראַכט צום אויסדרוק זיינע טראַכטענישן
און זעלבסט-אַנאַליזן.
מאַכט ער אין איינעם אַ ליד אַזאַ טיף-טרעפלעכע
באַצייכענונג וועגן זיך :

„מיט עמעצן פאַרמעסטן זיך איז אייביק שווער, —
מיט זיך אַליין איז טוימנט מאַל נאָך שווערער.“

א. דאָמעסעק באַטאַנט אַבער מיט צופרידנקייט „די
אומאויפהערלעכע פאַרמעסטונג אויף וואַקס, אויף
שטייגן, וואָס איז „כאַראַקטעריסטיש פאַרן סאַציאַלן
איבערגעבורט פון אַקסעלראַדס ליריק“, און ער גיט
צו, „עס איז ממש צו באַוואַנדערן, וויפל מאַל דער
דיכטער קערט זיך אום צו די זעלבע באַטראַכטונגען
איבער זיך, איבער זיינע קינסטלערישע מעגלעכקייטן,
איבער זיינע פיזיקייטן צו באַנעמען די „נייסן“ פון
לעבן, און ער טייטשט עס אויס, דער קריטיקער, אַז
„אין דעם איז באַשטימט פאַראַן אַ רעשטל פון אינדי-
וויזאַליסטישער אינערציע“ א. אַז. וו.
אַזאַ פרעכטיקער פערז, ווי :

„דער חודש יולי, דער פּרילינג איז אַמעק.
אין רייפן גלאַנץ האָט זיך אַ זאַנג צעשמייכלט.
און איך ערשט אַרויס אינמיטן וועג
מיין פעסטע קלאַרקייט צו דערגרייכן.“

געפעלט נישט א. דאָמעסעקן, ווייל ער הערט אין דעם
„אַביסל אַ געבראַכענע שטים“.
אין אַלגעמיין אַבער איז דאָ אַ ווילן און אַ פּרואוו
ביי א. דאָמעסעק צו דערגרונטעווען זיך צו די יסודות
פון זעליק אַקסעלראַדס קאַמפּליצירטן שאַפן. „געוויס,
— וואָגט ער, — איז דער פּראַצעס פון באַרייכערן זיך
מיט נייע סאַציאַלע דערפאַרונגען ניט קיין גראַדלי-
ניקער אין אַקסעלראַדס דיכטונג פון דעמאָאָזיקן פּע-
ריאָד. ווען מיר נעמען די לידער, לויט זייערע דאָ-

טעם, שטויסן מיר זיך אָן אויף ווידערשפרוכן, אויף
וואַקלונגען.

און האָס לעבן גופא האָט דען נישט פאַרמאָגט קיין
ווידערשפרוכן, קיין וואַקלונגען? — וועלן מיר פרעגן
א. דאָמעסעקן (וועלכן מיר האָבן גוט געקענט פון
וואַרשע), און ער גופא, דער קריטיקער, האָט דען
נישט געהאַט קיין ווידערשפרוכן און וואַקלונגען?

א. דאָמעסעק זאָגט ווייטער וועגן אַקסעלאַד:
„זיין ליד האָט באַקומען אַ רעאַליסטישע קאַראַקייט. זי
איז קאַנקרעט, אפילו שטייגערדיק, קורץ, שטייף און
איינדרוקפול.“ און ווייטער: „אַקסעלאַד גייט אַריין
אין דער יידישער סאַוועטישער פּאַעזיע ווי דער דיכ-
טער פון מיניאַטור-ליד. אין איר ווייזט ער אַרויס אַ
באַדייטנדיקע מייסטערשאַפט, און ער שטרעבט צו פאַר-
פולקאַמען זי,“ און אַט „די שטרעבונג צו פאַרפולקאַ-
מען זיך אין דער ריכטונג פון מיניאַטור-ליד איז בוי-
לעט ביי אַקסעלאַד און זיין ניער זאַמלונג, און ווי-
דער זיידער...“

א. דאָמעסעק ברענגט פיר שורות, וואָס באַציי-
כענען „די מיסיע פון דיכטער“:

„אין שווערקייט בייקומען ליגט עפעס אַווינט,
וואָס וואַרעמט דיך און פירט דיך ווייטער, ווייטער.
אַזוי פון טאָג צו טאָג מיר יעדן צומעוואוינט,
די שטרעקעס: עמען ווי אַ ביטער רייטער.“

און צום סוף, נאָך די אַלע הין-און-צוריק באַהויפ-
טונגען וועגן אַקסעלאַד און וועגן זיינע דיכטערישע
פאַרמעסטונגען, כאַפט זיך א. דאָמעסעק און באַוואַרנט
זיך: „איך הער שוין דאָ די אומצופרידענע טענה פון
אייניקע קריטיקער.“

7

אויך דער מאַסקווער קריטיקער י. דאַברושין
פאַרנעמט זיך מיט זעליק אַקסעלאַד און מיט זיין
דיכטערישן גאַנג. אין זיין בוך „סאַוועטישע דיכטונג“
(דערשינען אין מאַסקווער פאַרלאַג „עמעס“, 1935) קו-
מען אַרטיקלען וועגן די סאַוועטיש-יידישע דיכטער:

5. קוויטקא, פּרץ מאַרקיש, ע. פּיניבערג, ש. האַלקין, ז. אַקסעלראַד, אי. פּעפּער, אי. טאַריק, מ. כאַשטשע-וואַצקי, מ. טייף, ב. אַליעווסקי, דער אַרטיקל איבער זעליק אַקסעלראַד קומט גלייך נאָך ש. האַלקין נישט צופּעליק. וועגן זיי ביידן האָבן מיר גאַנץ-ענדעכע באַ-הויפטונגען און טענות מצד דער קריטיק.

וועגן ש. האַלקין זאָגט י. דאַברושין: "...ווי פיל בירגערלעכע און קליינבירגערלעכע אינטעליגענטן פון יענער צייט האָט אויך האַלקין אויפגעגעבן דעם פאַ-ליטיש-עקאָנאָמישן געוועזענעם דעבנס-סדר און [דאָך] ניט אויפגעגעבן די אַזוי-גערויפּענע גייסטיקע קולטור-ווערטן, געבליבן ביי דעם פּסיכאָ-אידיאישן פאַרמעג פון דער בירגערלעכער וועלט-אַנשוואונג. פון אַט דעם צושטאַנד האָט זיך דאָך גענומען די, אַזוי צו זאָגן, 'קרבנותדיקע' שטימונג ביי פיל קליינבירגערלעכע שרייבער פון יענער צייט. די אויפפאַסונג פון אַ מוז-אומקום א. א. וו." (ז' 78).

האָס בעמלעכע, מיט אַנדערע ווערטער, זאָגט האַב-רושין אויך וועגן אַקסעלראַדן. זיין אַרטיקל הויבט ער אָן: "ווי אייניקע דיכטער, וואָס זיינען אַריין אין דער ליטעראַטור אין די ערשטע אַקטאַבער-יאָרן, האָט אויך זעליק אַקסעלראַד דורכגעמאַכט לכתחילה דעם עטאַפּ פון אינדיווידוואַליסטישן צווייפּל און פאַרלירנדיקייט, וואָס האָט געשטאַמט און געשטימט מיט דער פאַר-ווירטקייט און וואַקלענישן פון יענע קליינבירגערלעכע שיכטן, מיט וועלכע די האַזיקע דיכטער זיינען געווען פאַרבונדן. ווי די יעניקע דיכטער האָט אויך זעליק אַקסעלראַד, דער יינגסטער פון דער יעניקער פאַלאַטנע, געמאַכט פון אַנהייב אָן אַ צוריק-טריט פון דער רע-וואַלוציע, אַפּגערוקט זיך און פאַררוקט זיך אין די יחידישע איבערלעבונגען פון אַן אַפּגעשיידטן אומ-באַהאַלפּענעם איינעם" (ז' 99).

ווי די מינסקער קריטיקער, אַזוי גייט אויך צו י. דאַברושין מיט פאַרטיקע מאַס און וואָג צום דיכ-טער. ער באַמיט זיך נישט אַריינצודרינגען אין זיין איבערלעכער וועלט און אַרויסאַנטפלעקן די מאַטיוו.

וואָס מיט זיי זיינען איבערפולט אַקסעלראַדס געפילן
און איבערלעבענישן, נאָר ער מאַנט ביי אים אַ וועלט־
באַנעם, אַן איינשטעל, וואָס איז אים, צוליב פיל סיבות,
נאָך פרעמד געווען. „אַקסעלראַד איז פאַרבונדן געווען
מיטן דעקאָאָסירטן געבראַכענעם קליינברגערטום“ און
ער „האַט ניט געהאַט דערריכער די פאַרהיטע בירגער־
לעכע און קליינברגערלעכע נאַציאָנאַלע און סאַציאַלע
אויסגעשפּראַכענע שטרעבונגען פון אייניקע דיכטער“...
זייער מעגלעך, אַז די שטענדיקע גריבלערייען פון
די קריטיקער אין דיכטערס שטימונגען און געפילן,
און אין די לידער, אין וועלכע ער האָט געבראַכט צום
אויסדרוק זיין ווייטיק און פיין, האָבן שטאַרק געווירקט
אויפן סענסיטיוון דיכטער, וועלכער האָט געקלע־
טערט אויף איםגענע דיכטערישע הויכן. קאָן זיין, אַז
האַט האָט געבראַכט דערצו, אַז דער דיכטער האָט
אַפּטער געשוויגן ווי געזונגען, ווען זיין געזאַנג איז
נישט געווען אין איינקלאַנג אין אונזער און מיט דער
אַרגעמיינער דיכטונג. אָבער אויך זיין „שטומקייט און
שוויגן“ ווערט שאַרף קריטיקירט, געטאַדלט.
י. דאָברושין הויבט אַן דעם צווייטן קאַפּיטל פון
זיין אָפּהאַנדלונג מיט די ווערטער: „און ווען עס
גייט אַ רייד וועגן אַקסעלראַדס שטומקייט און שוויגן,
האַנדלט זיך דאָ ניט בלויז וועגן דעם, וואָס זעליק
אַקסעלראַד, איינער פון אונדזערע בעסטע דיכטער, האָט
פאַר אַזוי פיל יאָר אַנגעזאַמלט אַזאַ קליינעם הייפל לי־
דער; עס האַנדלט זיך וועגן די שוין געשריבענע לי־
דער, פון זייער אינווייניק ווייעט דאָס שוויגן, זייער
אינהאַלט און פאַרם טראַגן אויף זיך דעם שטעמפל,
דעם באַשיימפערלעכן שטעמפל פון פאַרפעסטע ציין,
פון פאַרחתמעטע לייפן, פון אַזאַ מין ריידעניש, וואָס
ברויכט אַן אַ שיער פאַרשטייפטע ענערגיע און מאַכט
קורצע, דיין־דייניקע, שווער־באַלאַדענע, פיל־מיינענ־
דיקע שטריכן, בשעת עס פאַדערט זיך אָפּנקייט, ברייט־
קייט, רייד אויפן פולן מויל, מיט פולער האַפּט“ (ז' 102).
פאַרלאַנגען פון אַ דיכטער דאָס, וואָס ער קאָן
נישט געבן, איז אַן עוילע. עס איז געווען אַמאָל אַ צייט,

ווען מען האט פארלאנגט פון אן אנדער דיכטער, פון ח. נ. ביאליק, האָפּערדיקייט, לוסטיקייט, מונטערקייט. ווען דער דיכטער האָט אַדורכגעמאַכט שווערע איבער- לעבענישן און געווען אין אַ געדריקטן געמיט-צור- שטאַנד און איז נישט געווען אין שטאַנד צו זאָגן שירה. י. דאַברושין ציטירט פּרעכטיקע שורות פון ז. אַקסעלראָדן:

„מיר שפּאַנען שטום, מיר שטעלן קליינע טריט,
און ציילן קערנדלעך פון רייפּע זאַנען“.

און באַלד קומט דער „מוסר השּׁכל“: „די דאָזיקע צייכענונג איז זעלטן ווי אַנגעמאַסטן פאַר דער כאַ- ראַקטעריסטיק פון זיין אייגענעם אַרט שאַפּן. אַקסעל- ראַדס שורה איז אינטענסיוו-רייך, ווי זעלטן ביי ווע- מען. זי איז דורכגעדענקט, אויסגעוויקט אין דורכגע- לעבטן וואָרהאַפּט פון טראַכטן און פילן“. איז דאָך גוט? אָבער... „אַקסעלראַדס שורה איז קורצאַטעמ- דיק, דאָס פֿיד טוט זיך אַ שפּרייט אויס און פאַרענ- דיקט זיך באַלד...“ (ז' 103).

אַט ציטירט י. דאַברושין פון אַקסעלראַדס „אַ מיסטעריש-שיין ליד, אַ קרעדא-ליד“, שורות, וואו דער דיכטער שטעלט זיך פאַר פאַר די ליענער:

„אַלע שורות מיינע וואקלדיקע, שטילע,
וועלן ציטעריק צו אייך דערגיין,
און קלאַר נאָך וועט איר דערפילן
דעם געזאַנג פון מיין געביין“.

און דער קריטיקער גיט גלייך צו: „און דער גע- זאַנג פון זיין געביין איז דאָ פאַרוועבט מיט האַרבסט- אַסאַציאַציעס, ווילנלאַז, הילפלאַז, — אַ געזאַנג, וואָס רופט ניט אין ערגעץ און פירט ניט אין ערגעץ ניט, און ממילא רופט עס צו אַפּנאַנג, צו אומגלויבן...“ און דער אויספיר, וואָס י. דאַברושין מאַכט: „... אין אַלע יחידישע לידער פון דעם אַרט האָט אַק- סעלראַדס שטאַרקער לירישער עמאַציאָנעלער טאַלאַנט זיך סאַציאַל אַנטבלויזט און דעמאָסטרירט. טראַכט מען זיך איין אין די אַלטע לידער, דאָ אין ביכל צונויפגע-“

זאמלטע און אינאיינעמדיקע, דערזעט מען: אַקסעל-
ראָדן האָט אינטערעסירט אין זיך די באַדערזייטיקע
ווינקלדיקע טעמאַטיק“ (ד' 104).

און אזוי גייט י. דאָברושין: ער ווערט נתפעל
און גיט גלייך אַ נעגאַטיוון צייכן. אָט שרייבט ער:
„אַקסעלראָד פאַרמאָגט אַ סעריע לידער אין ביכל, וואָס
רופן זיך האַרבסט 1915 מיט אַן אונטערקעפל, היימ-
לאַזיקייט. ס'איז אין פּרט פון קוואַליטעט פון די
שענסטע, קאַן זיין, לירישע לידער, וואָס אַ דיכטונג
מעג זיך ווינטשן, — אַזאַ זויבערקייט פון קאַנדענסיר-
טער שטימונג, פּאַעטישע איינפאַכקייט און העל-קלאַרע
קאָנטורן פון פאַרביקן בילד און וואָרט, און הער אינ-
האַלט — עלעגישע פּאַסיווע איבערלעבונגען פון אַ
שיכט, וואָס וואָגלט אַן אַרויסגעיאַגטער אין די מלחמה-
יאָרן, וואַלגערט זיך אין די וואַנאַנען פאַרלאָרן און
האַפענונגלאָז“.

הקיצור, די קריטיק האָט אַקסעלראָדן מיט איין
האַנט געגלעט, און מיט דער צווייטער — שטאַרק און
אַן רחמנות געשטראַפּט.

8.

אַן אַרטיקל פּול מיט לויב-געזאַנג און טיפּער פאַר-
ערונג פאַר ז. אַקסעלראָדן איז פאַרעפנטלעכט געווען
אין קיעווער „סאָוועטישע ליטעראַטור“ (יוני, 1940)
פון ג. יאבראָוו.

ווייזט אויס, אַז עס איז געקומען אין דער סאָווע-
טיש-יידישער ליטעראַרישער משפּחה אַן ערנסטער
ווילן צוצוגיין צו ז. אַקסעלראָדס דיכטונג אַנדערש. אָט
הערט נייע ווערטער וועגן אים: „אַקסעלראָדס פּאַ-
עזיע איז דערהויפּט אַ לירישע. דער דיכטער רופּט
זיך אָפּ און לעבט איבער מיטן גאַנצן לאַנד זיין פרייד.
נצחון און רום. ער זעט דאָס לאַנד אין רעגנבוויגנדיקער
פּיפּאַרביקייט און זיין האַרץ אין איין שטיק מיטן גאַנצן
לאַנד. פּרוי און געליבטע, פּריינט און חבּר, טרוימען
און בענקשאַפט, אינטימסטע געפילן און ניואַנסן עק-
זיסטירן נישט אַן און פאַר זיך, אַפּגעריסן פון אַרום.

נאָר זיינען דורכגעדרונגען מיט געזעלשאַפטלעכקייט.
פאַרבונדן מיטן גאַנצן ברויזנדיקן לעבן.
ג. יאָבראוּ ברענגט שורות פון אַ ליד :

אַז יעטוועדער קלאַנג	אַז אַזעלכע ווי איך
ווי אַ טראַפעלע בלוט,	דאַרפן אין מעכטיקן גאַנג
זאָל אַראַפּרינען טיף	זיין מיט אַלעמען גלייך
פון מיינע ליפן.	גיט אין ווינקל פאַרקליבן.

אַט־די נייע אַפּשאַצונג פון אַקסעלראַדן איז וויכ־
טיק פאַר אונדז, ווייל ער שלאַגט־אַפּ, פּרעגט־אַפּ די
טענות־מענות, וואָס די פּריערדיקע קריטיקער האָבן
געהאַט צו אים.

הערט נאָר ווערטער :

„אַקסעלראַדס פּאַעטיש וואָרט איז ווירקזאַם און
שלאַגעוודיק דווקא מיט זיין פינקטלעכקייט, מיט זיין
לאַנגשער קראַפט. אַקסעלראַד האָט אויסגעטראַטן זיין
אייגנאַרטיקן וועג אין אונדזער פּאַעזיע. און אַט־דעם
דאָזיקן וועג פון אַקסעלראַדס שאַפן ווילן מיר דאָ באַ־
האַנדלען“.

„וועלכע קינסטלערישע מיטלען כאַראַקטעריזירן
אַקסעלראַדס פּאַעזיע? — פּרעגט ג. יאָבראוּ, און ער
ענטפּערט : „דאָס ערשטע, וואָס וואַרפט זיך אין די
אויגן אין אַקסעלראַדס דיכטונג, איז צמזומדיקייט און
שפּאַרזאַמקייט. דאָס איז איינס פון די גרעסטע מעלות
פון זיין ליריק. זיינע לידער טראַגן נישט קיין שריי־
ענדיקע קעפלעך. זיי זיינען פריי פון יעטוועדער דעק־
קלאַמאַציע“...

ג. יאָבראוּ רעדט וועגן אַקסעלראַדס לידער, דאָס
רוב — קליינע, קורצע, און ער זאָגט : „אַבער דאָס
קליינע ליד זאָגט אַפּטמאַל אַ סך מער, ווי צענדליקער
און הונדערטער צעצייגענע שורות. דער פּאַעט ווייסט
גוט די אחריות, וואָס ער טראַגט אויף זיך אַלס ביר־
גער און פּאַעט, און דער דאָזיקער אחריות־געפיל
דרינגט דורך זיינע לידער“.

הקיצור, דאָ ווערט אַרויסגעבראַכט דורכן קריטי־
קער ז. אַקסעלראַד אין אַ גאָר נייער ליכט, גאַרנישט
אין דער „טראַדיציע“ פון דער ביזאָציטיקער קריטיק

אויפן השבון פונעם טאָלענטפולן און אייגנאַרטיקן אַק-
סעלראָד.

אַט ברענגט ער פּערזון פון אַ ליד „אהריות“ וואו
מיר האָבן צווישן אַנדערע אַזעלכע שורות:

„און אַנגעשטרענגט ביסטו ביו קורצזיכט פון אויגן,
סיאיז אַנשטרענגונג איצטער דיין ערשטער באַדינג,
און רייף ווערט נאָך מערער דער מעכטיקער גלויבן,
אַ טראַגן אהריות איז קיינמאַל גיט גרינג.“

„די דאָזיקע אהריות, — זאָגט יאבראָוו, —
צווינגט דעם דיכטער שטענדיק צווייפלען אין זיין כוח
און קראַפט צו באַנעמען אַלץ, וואָס עס קומט פאַר פאַר
זיינע אויגן. אָבער אפילו אין די מאַמענטן פון צווייפ-
לונג ווייסט דער פּאָעט נאָר איין זאַך, אַז דער „ווער
עס קאָן אין גאַרניט גלויבן, זאָג איך, דער איז גאַר-
נישט ווערט.“

ג. יאבראָוו „רעהאַביליטירט“ כסדר אַקסעלראָדן
און זיין דיכטונג, וואָס די קריטיק האָט געהאַלטן אין
איינ טאדלען. ער שרייבט: „בוילעט און קלאַר דריקט
אויס אַקסעלראָד זיין פּאָעטישע קרעחאַ אין זיין ליד
„אַ בריוו צו איינעם אַ רעדאַקטאָר אַ קריטיקער“:

„...און מיר שרייבן לידער, זיכן סיפּאָטיקע וואָרט, טרעפן אַהין וואו מיר צילן, זיין זאַל דאָס וואָרט אי לויטער, אי קלאַר, אי אונטערוואָרפן דעם אייגענעם ווילן,	זיין זאַל דאָס וואָרט בוילעט און שאַרף, ווי אַ רייטאַרמייאישע ווענדונג, און גיט גיין זאַל באַזינדער דער קאַפּ פונעם האַרצן, נאָר אין ריי, און אינאיינעם שטענדיק...“
---	---

„אין וואָס באַשטייט פאַרט דער כוח פון אַקסעל-
ראָדס פּאָעזיע?“ — באַמיט זיך ג. יאבראָוו צו דער-
גיין צום תוך פון זיין דיכטערישן שאַפן. „אַקסעלראָדס
לידער האָבן זייער אינערלעכען ריטם. יעדעס וואָרט
און וואָרט-באַהעפט דריקט אויס אוממיטל באַרן געפיל...
ער פילט אין ויך אַ סך שאַפונגס-קראַפט. דאָך איז
ער באַשיידן: „אַווי ציטעריק-שטיל איז מיין ליד.“

ג. יאבראָו באַטאַנט אויך די נאַענטקייט זיינע „צו די קוואַלן פון דער פּאַלקס-שאַפונג“, וואָס „האַט אויפֿ- געהויבן אַקסעלראַדס פּאַעזיע אויף אַ באַדייטנדיקער קינסטלערישער הויך“.

דער אַרטיקל איז פאַרעפנטלעכט זומער, 1940, אין דעם קיעווער „אַרגאַן פונעם פאַרבאַנד סאַוועטישע שרייבער אין אוקראַינע“, וואָס זיינע רעדאַקטאָרן זיינען דאָן געווען: ה. ארלאַנד, א. גאַנטאַר, ד. האַפּשטיין, אי. פעפּער, ה. פּאַריאַנקער.

הייסט עס, אַז אין יענער צייט האָט מען שוין גאַר אַנדערש אויפגעפאַסט זעליק אַקסעלראַדן און באַ- גריפן זיין גאַרע אייגנאַרטיקייט.

9.

מיר ווייסן מער-ווייניקער וועגן יאַפונגס-וועג פון זעליק אַקסעלראַד, אָבער פיל ווייניקער ווייסן מיר וועגן זיין לעבנס-וועג. ער האָט „געקראַגן אַ טראַדיציאָנעל יידישע דערציאונג“ און אפילו „געלערנט אין אַ ישיבה“. „האַרבסט 1915“ הייסט אַ ציקל פון זיינע ליי- דער, וואָס דערציילן וועגן שווערע איבערלעבענישן, ווען ער איז געווען אַ יונג יינגל פון 11-12 יאָר. זיין משפּחה איז אַרויסגעשיקט געוואָרן בעתן ערשטן וועלט-קריג, פון דער יידישער לייטע אַזש ביזן רוסישן טאמבאָוו, אין „אַ יועלט פון שניי און אויף בלוטיקע שטיינער“. און וועגן דעם זיינען דאָ אַזעלכע טרוי- עדיקע שורות אין זיינעם אַ ליד :

„שטיל און עקסטרעם אַ מאַמע האָט געבוירן,
מעסטנדיק פון ווילנע קיין טאַמבאָוו...
וויינט אַ קינד, פאַרוויקלט דאָ אין שטרויען,
אויף טרעפלעך הילצערנע פון טאַקעטן וואַפּאַן“.

און ער דערמאָנט זיך: „האַב איך אין וואַגאַן געלאָזן / אַ ווייכע, אַ קינדערישע טרער“. זעליק האָט אַ ברודער אַ טאַלענטפולער מאַלער-צייכנער. ער רעדט וועגן דעם אין זיין ליד „ווי אַלע קינדער“. און דער- נאָך האָט זיך אַנגעהויבן זיין ווייטערדיקער גאַנג, און ווי זאָגט ער אינעם זעלבן ליד: „סיאיז גרויס די וועלט

אויף זוכעניש און וואַנדער" ... און דורך פאַרשיידענע
אומוועגן וועגן דערשלאַגט זיך זעליק צו פאַרנעמען אַן
אַרט צווישן די סאָוועטיש-יידישע שרייבער. און אויך
אַט-דער גאַנג איז געווען נישט קיין גרינגער, נישט מיט
רויזן אויסגעשפּרייט. ווי זאַגט ער, דער פּיל-אויסגע-
פּרוואַוטער :

"שטענדיק קאַסן מענטשן-לעבנס
יעדער נייער, זייטער קער".

און ער באַרעכטיקט עס, ווייל וועמען ס'איז אַ
סך געגעבן, / פון יענעם ווערט געפאַדערט מער".
אין אַ שמועס מיט אונדו, אויגוסט, 1934, האָט
יוסף אַפּאַטאַשו, וועלכער איז דאָן געקומען פון מאַס-
קווע קיין וואַרשע, איבערגעגעבן זיינע פּרישע אייני-
רוקן וועגן דער ערשטער אַלפאַרבאַנדישער באַראַ-
טונג פון יידישע שרייבער אין ספּ"ב, וואָס איז אַפּגע-
האַלטן געוואָרן דעם 6-8טן אויגוסט ("ליט. בלעטער",
נ' 33, פון 17טן אויגוסט 1934). האָט ער צווישן אַנ-
דערן געזאָגט: "ביז איצט האָבן די סאָוועטישע יידישע
שרייבער זיך אַדץ געוואָלט איינרעדן, אַז ס'איז אַ לי-
טעראַטור אויף יידיש, איצט איז פּראַקלאַמירט געוואָרן
אַ "יידישן ליטעראַטור". י. אַפּאַטאַשו האָט דאָן אויס-
גערעכנט פּאַלגנדיקע שרייבער, וועלכע האָבן "געהאַלטן
דורסגעטראַכטע רעדעס": פּרץ מאַרקיש, י. בראַנ-
שטיין, איזי כאַריק, מ. לייטוואַקאָו, מ. קולבאַק, א. קוש-
ניראָוו, אי. פעפּער, זעליק אַקסעלראַד".

כדי צו האָבן אַ פולן באַגריף וועגן ז. אַקסעל-
ראָוו אין לעבן, באַדאַרף מען אַדורכבלעטערן די טעג-
לעכע יידישע צייטונגען פון מינסק, כאַרקאָוו, מאַסקווע
און זען, ווי ער באַטייליקט זיך אין פאַרשיידענע קול-
טור-ליטעראַרישע טעטיקייטן.

און אַט אַ פאַר אַרויסגעכאַפטע פרטים וועגן אַק-
סעלראָוו.

אויף אַן אַוונט אין מינסקער פעדאָגאָגישן טעכ-
ניקום, וואו משה קולבאַק האָט איבערגעגעבן פאַר אַ
גרויסער צאַל סטודענטן און לעקטאָרן וועגן דעם אַפּ-
געהאַטענעם צוזאַמענפאַר פון די סאָוועטישע שריי-

בער, האָבן געלייענט זייערע לידער : אַקסעלראַד, קאַ-
צאַוויטש, טייף, פּלאַטנער. און „די סטודענטן האָבן
אויפגענומען די דורכגעלייענטע ווערק מיט גרויס
פרייד“.

און אַט אַ ידיעה פון 1937. פּרץ מאַרקיש האָט
געלייענט פאַר די אַקטיאָרן פונעם יידישן מלוכה-טע-
אַטער אין מינסק זיין גייע דראַמע „די משפּחה אַוואָ-
דיס“, און אינעם מיינונגס-אויסטויש האָבן זיך באַטיי-
ליקט מ. קולבאַק, מ. טייף, ז. אַקסעלראַד, איזי כאַריק,
מ. ראַפּאַלסקי, א. אַנד.

ווען ס'האָט גענומען דערשיינען אין 1936 דער
ביראָבידזשאַנער זשורנאַל „פּאַרפּאַסט“ ווערט צווישן
די צען איינגעלאָדענע אָנגעזעענע יידישע שרייבער פון
סאָוועטנפּאַרבאַנד אַריינגערעכנט דער נאַמען זעליק אַק-
סעלראַד. און זיין אָנזען, ווי אַ פּאַרשטייער פון דער
וויסרוסלענדישער יידישער שרייבער-משפּחה וואַקסט
נאָכן טרויעריק-טראַגישן „פּאַרשווינדן“ און נאָכן גרוי-
ליק-טראַגישן, ביז איצט נישט אויסגעפּאַרשטן, טויט
פון זיינע מיטצייטלער-מיטשאַפּער און חברים-קאָלעגן
פון מינסק — איזי כאַריק און משה קולבאַק.

10

ביים אויסברוך פונעם צווייטן וועלט-קריג אין
1938 און אין דעם יאָר 1940 און אַ טייל פון 1941
איז זעליק אַקסעלראַד, ווי אַ צאָל אַנדערע סאָוועטיש-
יידישע שרייבער, געקומען אין די פּוילישע שטעט,
וואָס זיינען האָן פּאַרנומען געוואָרן פון דער רויטער
אַרמיי. אין 1939 האָט ער געלעבט אין ביאַליסטאָק,
וואו חתונה געהאַט מיט דער טאַכטער פון א. מ. וויי-
סענבערג. ער האָט אַרויסבאַוויזן פיל פּריינטשאַפּט און
נאַענטקייט צו די יידישע שרייבער, וואָס זיינען אָנט-
לאָפן פון וואַרשע. ער איז דערנאָך געקומען קיין ווילנע
צוזאַמען מיטן רעדאַקטאָר פון מינסקער צייטונג „אַק-
טאַבער“ מאָדעל. און דאָ אין ווילנע, ווי ס'ווערט אי-
בערגעגעבן, איז פּאַרגעקומען אַ סכּסוך, וואָס האָט גע-
בראַכט דערנאָך צום אַרעסט פון אַקסעלראַדן. מען איז

געזעסן אין אַ האַטע־צימער מיט אַ פּאַר ווילנער
 ייִדישע שרייבער. איז אַריינגעקומען דער רעדאַקטאָר
 פֿון „ווילנער עמעס“ יוד אומרו (דיכטער און דערציִיִ
 לֵער, אומגעבראַכט געוואָרן דורך די נאַציס, יולי 1941)
 און אַ צערודערטער איבערגעגעבן דעם באַשלוס פֿון
 דער פּאַרטיי אָפּצושטעלן די ייִדישע צייטונג. „מיר
 וועלן נישט דערלאָזן! — האָט אין אויפֿרעגונג אויס־
 גערופן אַקסע־ראָד, — איך וועל גיין אין דער פּאַרטיי
 און דערקלערן, אַז ווילנע איז נישט מינסק!“
 און אָט דאָס זאָל האָבן געהאַט אַ פּאַטאַלן פּועל־
 יוצא פֿאַרן דיכטער.

עס זיינען אויך דאָ ייִדיעות, אַז ז. אַקסע־ראָד האָט
 זיך אָפּריי 1941 באַטייליקט אין מאַסקווע אין אַ שרייִ־
 בער־באַראַטונג, ער האָט אויך באַזוכט קאָזנע. שיינע
 מרים בראַדערזאָן גיט־איבער (אין איר בוך „מיין
 פּייִדנס־וועג מיט משה בראַדערזאָן“, בוענאָס־אייִרעס,
 1960) פרטים וועגן אַקסע־ראָד, וועלכער איז געקו־
 מען פֿון מינסק קיין ביאַליסטאָק. אויך פֿון מאַסקווע
 זיינען געקומען עפער, מאַרקיז, האַקיק, אַ אַנד.
 „ער האָט פֿאַר אַלעם געהאַט אַ גוט וואָרט“, און ווין
 גוטסקייט האָט אפילו ביי די שרייבער־פּליטים
 לכתחילה אַרויסגערופן אַ „השד“... און ווי שיינע מרים
 גיט־איבער, איז געקומען צו אַ שאַרפֿן עטרייט צווישן
 אַקסע־ראָד און דעם קאָמיסאַר הערשמאַן. לויט דער
 באַפֿולמעכטיקונג פֿון מינסקער ייִדישן שרייבער־פּאַר־
 באַנד, איז ז. אַקסע־ראָד צוגעטראָטן צו אַרגאַניזירן
 אַ פּאַראַיין פֿון ייִדישע שרייבער, ס׳זיינען אפילו אָפּ־
 געהאַלטן געוואָרן אייניקע פּאַרזאַמלונגען. דער קאַ־
 מיסאַר הערשמאַן האָט אַרויסגערופן דעם דיכטער.
 ס׳איז געקומען צו אַ שאַרפֿן אויסרייִד, דער קאָמיסאַר
 האָט באַליידיקט אַקסע־ראָד און אים באַשולדיקט אין
 ייִדישן נאַציאָנאַליזם, און אַן אַ זייִגעזונט איז אַקסע־
 ראָד פּאַרשוואַונדן פֿון ביאַליסטאָק. מ׳האַט איבערגע־
 געבן, אַז ער איז אַרעסטירט, זיצט אין מינסקער
 תּפּיסה, און נאָכן אויסברוך פֿון דעם סאָוועטיש־דייטשן
 קריג, איז אַקסע־ראָד דערשאַסן געוואָרן דורך דעם

„נ. ק. וו. ד." א סאָוועטיש־יידישער שרייבער, דער־
 ציילט מען, וואָס איז בייגעווען ביים דערשיסן, האָט
 איבערגעגעבן, אַז בעתן אומפאלן, האָט זעליק אַקסעל־
 ראָד אויסגערופן: „מאַמע, אוי, רבּונו של עולם!"
 צי אַלץ איז דאָ ריכטיק, ווייסן מיר נישט.
 עס איז דער הייליקער חתב פון די פאַרבליבענע
 יידישע שרייבער, די קרובים און קאַלעגן פון זעליק
 אַקסעלראָד, פעסטצושטעלן גענוי די פרטים פון זיין
 אומזיניקן אַרעסט און פון זיין גרויזאַמער דערמאַרדונג.
 זעליק אַקסעלראָד, דער טאַלענטפולער, אייגנאַר־
 טיקער און טיפער סאָוועטיש־יידישער דיכטער האָט
 געטיילט דעם טראַגיש־גרויטיקן גורל פון זיינע נאַ־
 ענטע מינסקער קאַלעגן איזי כאַריק און משה קולבאַק,
 און פון די אַלע אַנדערע אַנגעזעענע סאָוועטיש־יידישע
 שרייבער, וועלכע זיינען אכזריותדיק אומגעבראַכט גע־
 וואָרן.

לידער פון
זעליק אקסעלארעד

זוכט אַלץ נאָך

זוכט אַלץ נאָך אין הייליקן אַרון אַ טאַטע
אליהו דעם נביאס אַ כּוּס —
כאַטש שטאַט האָט געצייכנט אויף הימלען
מיט קינדער-נשמות אַן אות.

ערד האָט פאַרלאָרן אין וועלט-דראַנג אַ טאַטן,
וועלט האָט צעריסן אַ האַרץ,
און ברודער פירט שטיל זיין געגנבעטע שוועסטער
דורך שוואַרץ-שוואַרצן מאַנטל פון גאַס...

זוכט אַלץ נאָך אין הייליקן אַרון אַ מאַמע
אליהו דעם נביאס געזיכט,
ווען ס'קייקלען זיך געטער אין בתי-מדרשים,
ווי חבֿענע טראַפּנס פון ליכט.

1922

שטייט אַ שטאַט

שטייט אַ שטאַט
אין ווייסע ליילעכער געוויקלט ווייס
און מורמלט בלאַס איר לאַנגזאַמע תפילה
פון דעכער בדעכענע צערונגען אין מילך
מיט פאַסן לייוונטענע, מיט אַלטע שטילע —

איך בין היינט סקולפּטאָר פון אַ פּערל-נאַכט!
אויף קאַלטע תּכּלתדיקע קופּלען
גיס איך אויס
פון פאַרבן העל אַ גיפּסן גיפּסענע לבנה
און רואיק טריפט דער דויטער אייל
פון קוימענס ציגלנע אויף ערד זאַכטער פאַרטראַכט —

אין לאַנגע ליילעכער געוויקלט ווייס
שטייט סודותדיק אַ בלאַסע שטאַט
און דוכנט שטום מיט מיר אויף זילבערנער לבנה...

1922

אין בלוט פון לייב

אין בלוט פון לייב איז מיר פארבליבן
שטורעם העלער פון צעלאזטער וערד,
ווי זאל איך וויינען, ווי זאל איך ליבן,
היינט דארף מען אנדערש, און אנדערש איז שווער.

וויסער שניי האט יארן דא פאחדעקט
און יארן וועלן זיך צוריק ניט קערן...
כ'דארף ניט וויסן פאראויס מיין וועג,
מיין בלוט מיין טריפנדיקס וועט אים דערהערן.

איך ליב אויף מויל א העלן שמיכל,
אויך באענט, ליב מיר ברוהערס א געוויין...
דערפאר פאר פרעמדע איז מיין וועג באצייכנט
מיט בלויקייט טונקעלער: "ער בענקט".

צו וויסער דו וועט ווער מיך ניט פארפירן,
בלוט פון לייב איז שטענדיק אויף דער וואך,
אלע מאל וועט דערקענען מיינע טירן,
די פרייד די העלע, וואס קומט דורך נאכט...

כ'ווייס ניט, וואס אין טיף באהאלטן אלע,
ווי יעדן גרינג איז קומען און פארגיין,
אויף מיר, זאגט מען, איז שטילער ווי געפאלן
און עלטער בין איך פון זיך איינין...

שעם איך זיך פאר בלי פון מיינע אויגן,
מיין אייגן הארץ ווערט אפט מיר פחעמד...
ווי אלע יונגע טראג איך דאך מיין גלויבן
מיט בלוט פארשניטן און צו שיין געווענדט...

1924

מיין ערשטע ליד

אז כ'האב מיין ערשטע ליד געבראכט צום דרוקן,
האבן אלע זיך פארזאמלט אט א דא.
כ'האב ניט געוואוסט:
צי מעגן מיינע אויגן קוקן,
צי דארף איך שטיין אזוי א גאנצע שעה...

אן אייזן-איזעלע מיט רויטע קוילן
האט הייס דעם צימער אנגעגליט,
און קיינער האט מיר ניט געקאנט דערציילן,
וואס איך וויל דא אין מיין ליד.

עפעס אזוינס האט זיך פון מיר געריסן,
געוואלט האב איך אי נאך, אי מער.
מיין יוגנטלעכן טרוים און ליכטיקן געוויסן
אין קליינע שורהדעך געבראכט אהער.

אויפמארגן אינדערפרי האט מען צעקלעפט די בלעטער,
געלע בויגנס-בלעטער אויף יעדן ראג.
ביז איך צוגעלאפן צו א פרישן "וועקער"
און זיך אליין געטאן א זאג:

מיין ערשטער וואָרט — פאַר אלעמען, פאַר אלע!
מיין ערשטער וואָרט — פאַר גאסן א גערוס!
און ס'איז מיר אַזאַ ליכטיקייט באַפאַלן,
ווי כ'וואָלט גאַרוואָס מיין נאָמען זיך דערוואוסט.

אַלטע היים

אַלטע היים איז אין טונקל פאַרשטעלט,
ווי שויב הינטער צודעק פון פּאַדן,
איר אַרט ניט — וואָס ערגעץ אַ וועלט
ליגט מיט ביקס אויף האַרצן באַלאַדן.

איר אַרט ניט, וואָס העלע שיין
ווערט העלער און ווערט מיר ליבער,
וואָס שטאַט אין גאַס, ווי רויטער וויין
גליטשן זיך אויף קעפּ אַריבער...

אַלטע היים איז פּויליש און שלעפּערדיק
און ציט צום צענטן אַ גוטע נאַכט,
נאַר איך — איך בין שוין מער ניט שעמעוודיק
ווי יענע שינדלער אויף קרומען דאַך.

וויסער זיידע קאַן שוין גאַרניט ווייזן
זיין ליבן אייניקל, זיין יונגן זון,
וואָס איז אַוועק אין שטאַט צום אייזן,
וואָס איז אַרויס ווי ערשטער קלונג...

1925

זומערדיקע נאכט

זומערדיקע נאכט פארגייט אין שטיקייט ריינער...
איך וויר היינט לאַכן, לאַכן — איך וועל היינט וויינען...

ווי רויש פון טאָג וואָרט קיינמאָל ניט געווען,
נאָר הויכע שטאַט מיט שייך אַריבער ווענט...

אויף גאַסן אָפּענע אַהין און צריק,
וואָגען מיידלעך און זוכן פרעמדן גליק...

„יונג דו מיינער, יינגל, ווער דו ביסט,
ליבן דאָרף מען שטענדיק, ליבן מוז מען איצט!...“

וועל איך איינע רופן, כוועל אַ נאכט איר גלויבן,
מיטן גלויביק האַרץ און שרייענדיקע אויגן...

זומערדיקע נאכט פארגייט אין שטיקייט מיינער,
וועל איך לאַכן היינט און וויינען, וויינען...

1925

האַט אַמאַל מיין זיידע

האַט אַמאַל מיין זיידע אין אַ ווילנער שול
אויסגעזונגען זיך און געוואָרן דול... —

זינג פאַר מיר — נו, האָב אויך אַ האַרץ אַ פייפל —
אַזוי ווי זינגסט ביינאַכט פאַר זיך אליין,
ווען זון האָט זיך ביז ערד פאַרקיקלט.
און וויל טיפער, ווייטער ניט פאַרגיין...

מיינע אויגן אויף גאַס אַוועקגעלייגט
פיר ומיך אָפּ אויף נאַכטלעגער אַהיים...
כ׳האַב אויך אַ האַרץ — אַ שטילן פייפל,
וויין איך אין דער שטיל אויפן פאַרגיין...

מיט קאַרטן ליכט איז שטאַט איצט פול,
און ס׳הענגען, וויגן זיך אַזעלכע שטערן...
זינג צום לעצט מיר — פון אַ זיידן, וואָס איז דול,
און פון אַן אייניקל, וואָס קאַן נאָך דולער ווערן...

1925

אַט דער ברעג

אַט דער ברעג פונעם טייך און היין נאַמען,
ביינאַכטיקער ציטער און ריר, —
זוי ס׳פאַרבויגט זיך אַ האַלבע לבנה,
פאַרבויגט זיך היין קאַפּ צו מיר...

בדוט איז בלוט, און גלויבן איז גלויבן,
נעם אַרום, דריק צו אַט אַזוי...
ווען עס ווערן שעמעוודיק אויגן —
וויילט זיך מערער נאָך קוקן אויף זיי...

וויקלט זיך האַנט אויף אַקסל אַריבער,
נאָר אַ הויב, נאָר אַ שאַקל דעם קאַפּ,
פלייץ פון טייך גיסט זיך איבער,
רייץ פון בלוט שווימט אויף און שווימט אָפּ...

1926

קיינער וויל ניט

קיינער וויל ניט הערן אונטריקן קלאנג,
ווען אין שויבן קלאפט שוין אן דער טאג...
זיך אליין דארף איד א סך נאך זאגן,
פרעמדע, ווייטע האבן מיר שוין אלץ געזאגט.

מיין אייגן קאפ הויב אן היטן,
אויף אנדערע פארלאזן זיך — גענוג...
א ווייטער ווינטער האט מיך געזאלט פארשיטן,
פון דעמאלט אן בין איך געווארן קלוג...
מיר זיינען דא געוואוינט מיט טויזנטער צו ריידן,
שרייען, ברייען בין די ווייסע ציין...
זאל אונטריקער פייער זיך פארשפרייטן,
שוין צייט א העד טאן מיט זיך אליין.

מיין לינקער אויג איז שווארצער, גרעסער,
קוק איך ווען ניט איז אזוי אויף זיך...
איך וויל ניט, איך וויל גארניט קיין בעסערס,
נאר קענען שרעק פון אייגענעם געזיכט.

עס רוט אויף מיר דער וויינענדיקער געמיכל,
מיין רויטער אויסגעשריי אין ווייסן פראסט...
רוסלאנדס ערד האט אויף מיר פארציכנט
אזא שטילן, לויטערן פארדראס...

שרעק איך זיך פאר קומענדיקן וואגל,
פאר מיין שטייגן אין א ווייטן טאג...
זיך אליין דארף איד א סך נאך זאגן,
פרעמדע, ווייטע האבן מיר שוין אלץ געזאגט.

1926

גוט זיינען

גוט זיינען פרימאָרגנדיקע רייד,
נאָר ליכטיקער איז אַוונטיקער שווייגן —
אַזאָ ווען אין בלויקייט איז פאַרשפּרייט
אויף פאַרן און אויף שטייגן...

לאָז איך איבער אַן אַפענע מיין טיר,
קיינעם, קיינעם וויל איך מער ניט הערן...
ס'האַט מיין אַטעם ווידער אָנגערירט
אַזאָ שייַן און אַזוי פיל שמערץ...

גיי איך אום און ס'וויקלט זיך דאָ איבער
וואָס עס איז געווען און וואָס עס דאַרף נאָך זיין...
קענטיק אויף לאַנג האָט זיך צו מיר פאַרקליבן
אַט דער שטידער אַוונטיקער שייַן...

אַ וויילע ציט זיך אויס פאַר מיר דער טויט.
אַדער ס'טראַגט זיך גאָר פון ווייטן שטייגן...
גוט זיינען פרימאָרגנדיקע רייד,
נאָר לויטערער איז אַוונטיקער שווייגן.

1926

ווי אלע קינדער

ווי אלע קינדער האב איך אויך א היים,
א טאטן מיט א מאמען און צימערן א פאר.
און בלייב איך ווען ניט ווען אין שטוב אליין,
פארטראכט איך זיך אויף טאטנס גרויע האר...

די אַוונטיקע שעה, די טונקעלע און קלאַרע
גיט דעם קאָפּ מיינעם צו אים אַ צי.
אַזוי פיל לויטערקייט האָט ער פאַרלאָרן
אין שעה'ן פּיין, אין יאָרן מי...

זיין דאַרער פנים האָט פאַרהיט די צייכנס
פונעם גרויסן וואָגל איבער קאַרטן לאַנד,
זיין זון זיין ערטערער נאָר מאַלט און צייכנס
מיט ציטעריקע פינגער פון היין האַנט...

און איך, זיין צווייטער זון, גאָר לידער שרייב,
וואָס קאַנען מיינע פערזן אים פאַרטרויען?
אַז ס'פעלט אַמאָל אַ העמד אים אויפן לייב,
אַדער, אַז הימל שיינט ווי אַלעמאָל אין בלויען...

הינטער פענצטער פאַלט אַ ווייטער שניי.
אַ ווינטער-אַונט, אַ געסעלע אַ וויסטע.
זיין דריטער זון איז איצט אין דער אַרמיי
און שיקט אַהיים בריוו אומזיסטע...

מיר קלייבן זיך צונויף און גייען זיך פאַנאַנדער,
יעדערער באַזונדער, יעדערער מיט זיך.
ס'איז גרויס די וועלט אויף זוכעניש און וואַנדער,
און קליין די שטוב אין טונקעלע פאַסן ליכט...

דער פּרילינג איז אַוועק

ס'איז חודש יול, דער פּרילינג איז אַוועק.
עס גיסן זיך אָן זאַנגען און ס'צייטיקן די קערנער.
און איך גיי ערשט אַרויס אין מיטן וועג,
— אַ מעסט טאָן זיך אַליין, ווי אַקסן מיט די הערנער...
מיט עמיצן פאַרמעסטן זיך איז אייביק שווער, —
מיט זיך אַליין איז טויזנט מאָל נאָך שווערער,
עס זעלעגט דאָס בלוט אין מיר, — איך הער,
און ס'קוועלן אָן די אָדערן נאָך מערער, מערער.
ס'איז גוט אַ פּיפל זיין איין מאָל נאָר אין יאָר,
אַ שפּילעכע איז גוט פאַר קינדער קליינע,
נאָר ווען די שלייפן ווערן הייל און ווייניקער די האָר,
מיט וואָס זאָל איך דאָס אַלץ אַצינד באַלויגען ?
אַ פּיצל קינד — ווייס זיין מאַמעס ווייסע ברוסט,
אַ גרויער זקן — זעט זיין סוף אין ענדן,
און איך האָב זיך אין מיטן וועג דערוואוסט,
אין טויזנט זייטן קערן זיך, אין טויזנט זייטן ווענדן.
ווערט שווער אַמאָל מיין שוואַרצן קאָפּ
אַ לאַסט אַזאַ וואַרפן און פאַרהויבן,
אַ פולער זאַנג נויגט זיך טיף אַראָפּ,
אַ זאַנג אַ ליידיקער ציט זיך אַלץ צום אויבן...
ס'איז חודש יול, דער פּרילינג איז אַוועק.
אין רייפן גלאַנצן האָט זיך אַ זאַנג צעשמייכלט.
און איך גיי ערשט אַרויס אין מיטן וועג
מיין פעסטע קלאַרקייט צו דערגרייכן...

זיי געבענטשט

זיי געבענטשט, מיין פארלאזענע היים!
האָסט געוויס מיר די ווידקייט פאַרגעבן ..
איך רייד שוין אזוי פיל פון זיך אליין,
ביו כ'פאָהגעט אונדזער אלעמענס לעבן...

אזוי ציטערדיק־שטיף איז מיין ליד,
ווי זי וואָלט מיר אַן אַוונט דערמאָנען...
אַז מען שטעלט נאָך די ערשטע טריט,
איז אַלעמען ליב דער נאָמען...

מיך אויך האָט מען ליב — מען גריסט און מע גריסט,
ווי יונג ער איז נאָך און גלויביק...
גלייך מיין ווילדער, קינדערשער ריס
פאַרגייט אין געזאַנגען אויף אייביק...

בין איך איצטער אַ גאַסט אין מיין היים,
אַ גאַסט אַזאָ ליבער און מילדער.
רייד איך ווילדער פון זיך נאָר אליין
מיט מיין פלאַפל און גאַנצן געפילדער...

אזוי ציטערדיק־שטיל איז מיין ליד
און איך בין אזוי ניט באַשיידן...
אַז מען שטעלט נאָר די ערשטע טריט,
ווילט זיך ריידן און ריידן און ריידן...

1926

מיין חבר איזי כאריק

1.

האָב איך ווען באַלידיקט דיך — פאַרציי!
אַלץ רעדט אַרויס דער ריס פון ליפּן.
אונדזער חברישע ליבע איז פאַרביי,
און נאָר אַ שווערקיט ז'צווישן אונדז פאַרבליבן...

האַסט מיטאַמאָל צעצונדן דינע ליכט,
און איך האָב איינציקווייז געלאָשן און געצונדן.
האַסטו פאַר פרעמדע באַהאַלטן דיין געזיכט,
גלייך ווי נאָענטקייט איז שוין פאַרשוואַונדן...

אַלץ און אַלץ וועל איך דיר שענקען:
— דיין ברוגזדיקע שאַרפקייט קיינמאָל ניט.
ווען ס'זינגט אַרויס פון דיר אַ בענקען,
ליב איך דאָן די שורות פון דיין ליד...

האַסט גענוג געשריען, דאַרפסטו שווייגן,
זיץ און קוק אויף אַוונטיקער שיין,
ווי אין בלויקייט און אין רויטן שטייגן
דערמאָנט זיך נאָך אַ נאָענטער, אַ פריינט...

אַלץ קומט אויף און גייט פאַרביי,
ציטער קינדערשער און חברישע קושן...
אפשר טרויעריק אַזוי און אפשר סיי ווי סיי
לעבן זאָלן חברישע גרוסן.

יאָנואַר, 1926

.2

מיר האבן זיך צעשיידט
און זיינען זיך צעגאנגען
ניט מיט גוטע רייד.
מיט ליכטיקע געזאנגען —

איבער מאסקווע שטאָט,
אינעם לאַנד פון ראָטן,
מיר וויסן דעם געבאָט
קיינמאָל ניט פאַרראטן...

האַט ער ומיר געזאָגט :
— לאַמיר טרינקען וויין!
— גוט, — האָב איך געזאָגט, —
— ווי דו ווילסט זאָל זיין...

אין אַ רויכיק שענק
אין אַ שענק אַ שפעטן,
זיצן אַנגעלענט
צוויי יודישע פּאָעטן...

זינגט אונדז אַ ציגיינערין :
— ליב געהאַט גענוג,
— מען דאַרף נאָר ניט פאַרפיינערן.
— וואָס געשען איז קלהג!

שטייט די פּלאַש אַ פּולע,
זע! מיר טרינקען ניט!
מיר, צוויי דיכטער דולע,
לייענען אַ ליד...

און מיר שפאָנען ווידער
איבער מאַסקווער ברייט,
און מיר לייענען לידער,
און זיינען הערן גרייט.

וואָס און ווער איך בין
וועסטו פון ליד באַלד טרעפן,
מיר וועלן ביז באַגין,
יא! ביז באַגין זיך שלעפן...

לופט דורך אַ טראַמוויי,
איז ניט לאַנג געטראַכט,
און געזונט מיר זיי!
האַב אַ גוטע נאַכט!

האַב אַ גוטע נאַכט!
און געזונט מיר זיי!
און ניט לאַנג געטראַכט
יאַגט שוין דער טראַמוויי...

מיר האָבן זיך צעשיידט
און זיינען זיך צעגאַנגען
ניט מיט גוטע רייד,
-- מיט ליכטיקע געזאַנגען...

1927

איך בין געפארן רוען

איך בין געפארן רוען, — האָב זיך אויסגערוט,
שטילקייט האָט דערהויבן מיינע לידער...
דעם רויש פון טריפנדיקן בלוט
האָב איך דערהערט אויפסניי און ווידער...

אַלע זאָגן — וועל איך אַלעמען גלויבן,
ציטער קיטערשער זיפון מיר אַוועק...
טיפן שרעק פון מיינע אויגן
האַט אַ קלאַרע לויטערקייט פאַרדעקט...

האַט ווייסער שניי געגעבן זיך אַ שאַט,
אַזאָ וויסקייט איז אין מיר פאַרבליבן...
איז זיכערער געוואָרן דאָ מייַן טראַט,
און פעסטער, קלאַרער דער קלאַנג פון ליפן...
1926

אַ רעגן

דעם דריטן טאָג, אַז ס'גיסט און גיסט אַ רעגן,
איך גיי אין גאַס, דעם קאַלנער אויפגעשטעלט,
און טרעפט מיך אַ באַקאַנטער — מוז ער עפעס פרעגן:
וואָס הערט זיך, חבר, אויף דער וועלט?

ניט רואיק איז נאָך אַליק, זאָג איך, מיט כינע,
און דער רעגן גיסט נאָך אויכעט היינט.
— יאָ, איך זע, זאָגט ער, זוי טראַפנס רינען
און פאַר די ניס — אַ דאַנק דיר, גוטער פריינט!

איך שטעל זיך אָפּ, איך קויף די לעצטע צייטונג,
שטופ אין קעשענע דאָס דורכגענעצט פאַפיר...
ס'קאָן מיר איצטער קיין זאָך ניט פאַרבייטן
די קליינע אותיעדעך, וואָס ריידן דאָ צו מיר.

און ס'גיסט דער רעגן אַליק אַזוי,
מיט טריט מיט אייליקע איך גיי און גיי
דער קאַלנער נאָס, דער קאַלנער אויפגעשטעלט:
— האָ? וואָס הערט זיך עפעס אויף דער וועלט? ...
1929

ש א ד

א גאנצן אַוונט, כ'האָב געשפּילט אין וואָך,
דעם קאַפּ אַראָפּגעבויגן,
פאַרטראַכט זיך ווידער
און נאָך און נאָך...

און הענט צו מיר האָבן זיך געצויגן
גיי אַהין און גיי אַהער,
מיט יענער גיי, מיט דער...

אָפּגעשפּילט, פאַרענדיקט איז די שלאַכט!
מיר גייען ביידע, אַ גוטע נאַכט!
עטעמען מיט וויסן ושניי,
זיך זעטיקן מיט ראָזער שיין,
איך און קעגנער מייער,
מיין חבר און מיין פּריינט —

גיט ער זיך אַזוי צו מיר אַ ווענד
— האַסט געלייענט היינט די רעדע פון קאַשען,
האַסטו געוויס דאָס ווערטל דאָרט געטראָפּן:
„ווער עס ווייס דעם גוטן גאַנג, יענער קאַן נאָך האַפּן“.

אַ דינער שנייעלע שיט און שיט,
מיר שפּאַנען ביידע מיט קליינע טריט...
און ווידער זאָגט צו מיר מיין פּריינט:
עפעס ביסטו ביז און ברוגו היינט...

דורך וויסן שניי,
דורך ראָזער שיין
איך ענטפער אים אַזוי:
— עס טוט מיר זייער וויי און ס'טוט מיר זייער באַנג
פאַר מיין ערשטן שלעכטן גאַנג!...

זאל זיין געבענטשט

זאל זיין געבענטשט די לויטערע מינוט.
וואָס האָט מיר שטיל און קלאָר אַזוי דערהויבן.
געשאַנקען מיר אי מענטשלעכקייט, אי גלויבן
אין שריפט אין הייסן פון מיין יוגנט-בלוט...

אַט-די רגע, אַט-די לויטערע מינוט,
ווען גענומען האָט מען זיך לען מיר און לויבן,
אין די שורות קוקן, ווי אין ריינע שויבן
ווי זעט עס אויס: שלעכט איז דאָ. צי גוט...

אַט די רגע, ווען איך בין שטיל פאַרבליבן,
פעסטער צוגעדריקט דעם דראַנג פון ליפן
און געלייטערט לענגער מיין געמיט.

ווען איבער מיר איז ליכטיק אויפגעגאַנגען
אָונטדיקער אַנזאָג פון געזאַנגען,
אַט די רגע פון מיין ערשטער ליד!

1930

מאיקאָווסקין

איר זייט אַוועק —
ווי איר אַליין דערציילט —
אין גאַר אַן אַנדער וועלט.
דאָס בלוטיק האַרץ
מיט קאַלטן בליי פאַררינגלט.
און מער וועט איר ניט שטיין שוין אויפן ושוועל
פון דעם געבוי,
וואו ס'ליגן אייערע נאָך פרישע ציגל...

צוואַנציק יאָר!
אַ דיכטיקער סך-הכל,
עס לייגט זיך וואַרט און טאַט,
ווי טראַפּ נאָך טראַפּ.
אין גאַרער זוּך,
געגעבן זיך אַ וואַקל,
אויף אַ רגעלע
אַ פאַל געטאָן אַראַפּ

און זיך אַליין פון אונדז אַוועקגערויבט.
אַ רויב אַזאַ
איז דאָ אין לעבן איין מאָל,
אויב עמיצן אַ צווייטן
וואַלט עס זיין דערלויבט.
איז אייך עס ניט דערלויבט געוועזן קיינמאָל...

איר דאַרפט עס ניט,
דאָס קולעכל
פון לירישן באַוויינען,
ווי איר דאַרפט שוין ניט
דעם שטורעם
און דעם ווינט.

איר האָט ליב אַ וואָרט,
וואָס ברעכט זאָל געשטיינען,
אַ וואָרט וואָס,
וואָס איר אליין געזאָגט אַצינד...

די לעצטע רגע
ווער וועט אונדז דאָ לייזן?
אַ לעבן שפּרייזט אַדורך
אין יום און רעש.
איר האָט געברומט צו אונדז
פון מרידה און הערלייזונג
און אָפּגעגעבן זיך
אויף ווערן נאָר
אַ הויפּן אַש...

איז גרויס דער פּאַרדראָס,
טוט אונדז טויזנט מאל באַנג.
אָרעק און פּאַרפּאַלן
אין האַסטיקן ריס,
זאָל אייך אַ דענקמאַל זיין
— ווי איר אליין פּאַרלאַנג —
די קומענדיקע טעג פון קאַמוניזם...

10טן אַפּריל, 1930

ז ע ג נ ו נ ג

איך זיך און ברעד די שוועבעלעך אין האנט
אין דיין פירקאנטיקן און קאדטן צימער —
מאיאקאזוסקיס בילד קוקט אראפ פון וואנט
און לאכט, דאכט וויך, פון דער ליבע דער אינטימער...

דו קלייבסט זיך פארן אויפן ווייטן מורח
אדער נענטער אביטל קיין סיביר,
נו, וואו מען דארף זיין, דארטן איז מען —
ווער קאן עס ברוגז זיין אויף דיר.

דער הימל איז געוויס דארט קאלט און בלוי
און גרויס און זילבריק זיינע ווינטערדיקע שטערן,
דו, שיינע, שלאנקע, שוויגעוודיקע פרוי —
זאלסט אונטער פראסט בארעדעוודיקער ווערן!

און ס'ענטפערט מיר דיין שווייגן אויף צוריק:
— אז ביסט אין ארבעט שטענדיק גינציק,
אז יעדער איינער זוכט זיך אויס זיין גליק
אין אַט דעם אַרט, וואו ער געפינט זיך.

איך זיך און ברעד די שוועבעלעך אין האנט,
א גאנצער הויפן העלצלעך — סארא שרעק איז!
צען טויזנט קיאמעטער אין אונדזער לאַנד
איז, טייערע, ניט פון די קליינע שטרעקעס...

1932

אויף דער וואך

כ'בין ווידער וואך א נאכט א גאנצע,
איך שטעל זיך אויף, איך זעץ זיך צו —
ארום איז וואלד און נאכט און רו.

עס גייט אין פינצטערניש די צווייטע שעה,
נאָר ווייסע פלעקן פון די ביידלעך שיינען דאָ.

עס שלאָפט דער לאַגער איצט „סאָוועטישע ווייסרו-
לאַנד“

עס שלאָפן רויטאַרמייער איצט,
און איך בין וואך.

כ'שטיי גרייט צו ראַפּאָרטירן —

פאַר יעדן עלטערן, וואָס קומט ביינאָכט דאָ אָן:

— דעזשורנער איבער דיוויזיאָן!

— דעזשורנער איבער דיוויזיאָן!

און ווילט זיך שלאָפן מיר, עס קלעפן זיך די אויגן,

נעם איך אַרויס פון קאַבור דעם נאהאן, — — —

זיבן קוילן ליגן פעסט אין באַראַבאן.

פערצן קוילן אינעם שיידל ביי דער זייט

וואַרטן זייער ריי און וואַרטן זייער צייט.

און כ'לאָז זיך איבער לאַגער גיין:

איך קום אַריין אין טונקלער קיך,

עס קאַכן דאָ די קעסלען שוין,

עס גרייט דער פּרישטיק זיך.

כ'נעם ברויט אַ שטיק, טונק איין אין זאַלץ:

— ס'איז אַלץ איין אַרדענונג!

אין אַרדענונג איז אַלץ!

ארום איז וואַלד און נאכט און רו.

טראַט נאָך טראַט,
אהין אַהין אין אָפן פעלד —
עס שטייען די האַרמאַטן אויסגעשטעלט.
און שטייער אַלץ דאָס רוישן פון מאַטאַר,
און העכער אַרץ נאָר די קאַמאַנדע קלאָר :
פּייער !
פּייער !
פּייער !

עס רייסן זיך סנאריאדן אין דער הויך
אויף הימלס בדוי אין קליינע ווייסע רויכן.
מיר קאַנען צילן שוין,
מיר קאַנען טרעפן שוין,
ס'זעט אונדזער קויל דעם פיינטס אַעראָפּלאַן דערגרייכן,
און ביז צו אים דערטראַגט זיך הויך דאָס קול :

— פאַר דרייסקייט רויטאַרמייאישער,
— פאַר העלדישקייט,
— פאַר ניכטערן פאַרשטאַנד.
— פאַר פעסטע גרענעצן אין לאַנד,
— צום לעצטן שדאַכט
— אויף לעבן און אויף טויט !
— מיר זיינען אַזע גרייט !
— מיר זיינען שטענדיק גרייט !

1932

איך קום אין געסט

איך קום אין געסט צו דיר אַזייגער צען.
דיין טייער קינד ווערט דעמאלט איינגעשלאָפן.
איך שטרעק דיר אויס אַנטקעגן ביידע הענט
און לאָז נאָך זיך די טיר אַביסל אָפן.

אַ קליינער לאַמפּ באַדויכט דעם לאַנגן טיש.
עס ליגן צייטונגען פאַרפולט מיט נייען,
דער פייער ווערט מיט טונקלקייט צעמישט,
און דורכן פענצטער — ווינטערדיקע וויסקייט...

דאָס גאַנצע לאַנד רעדט איצטער וועגן ברויט,
און אינעם הויז — פון נייטיקער באַזאָרגונג.
עס איז אין צימער דאָ ווי אויסגעשפּרייט
די רייד פון נעכטן און די רייד אויף מאַרגן.

דיין מאַן איז ערגעץ אין אַ ווייטן דאָרף,
און שלאָגט זיך בלוטיק דאָרט פאַר דער פאַרגרייטונג.
און ס'ווערט אונדז ביידן ווי די שאַרפקייט קלאָר:
ניט בלייבן וועט אַ פּאַנד אָן ברויטן.

ס'דערגרייט צו מיר דיין טאַכטערס גוטער שלאָף,
דו ביזט אַ פרוי און זיצסט אַזוי באַשיידן.
ס'דערגרייט צו מיר דיין טאַכטערס גוטער שלאָף
און כ'שעם זיך אינדערהויך עפעס צו ריידן.

כ'קריך צוריק אַריין אין אַלטן פעלק,
באַגלייטסט מיך ביזקל טיר ווי שטענדיק,
עס וואָרט אויף מיר אַ פּראַסטיק-ווייסע וועלט,
אַ שניי אַ פּיכטיקער, וואָס בלענדעט...

1933

אַט אזוי מיר טראַגן זיך

אַט אזוי — מיר טראַגן זיך, מיין ליבער,
ומעג דער וועג ווי זיין פאַרשטעלט.
אויב אַ האַרמאַט — איז פון דעם מעכטיקסטן קאַליבער!
אויב אַ לעבן — איז אַדורך זאָל עס די וועלט! ...

פאַרסטו אום אזוי און וואַנדערסט.
ס'באַגלייט פרימאַרגנדיקער טוי,
ביז דו קומסט קיין אַלעקסאַנדראָוסק
און פון דאָרט קיין דניעפּרבוי.

און די וואַסער־קאַמען רוישן
און דער וואַסער־דראַנג יאַגט אָן,
קוקסט זיך איינעט, ווי עס טוישט זיך
וואַסער אויף עלעקטרע־שטראַם.

און די אויגוסט־זון צעשיינט זיך
און דער גרינער סטעפּ צעקוועלט.
דאָס יאָר, דאָס שווערע פון אוקראַינע
ווישט איצט אָפּ דאָס פעטע פעלד.

טראַגט דער צוג דיך אויפן צפון,
דער סטעפּ איז אָפּגעשניטן גלאַט
און עס פרייט דיין אויג דיין אָפּנס,
וואָס דאָס לאַנד וועט ווערן זאַט.

און עס פרייט דיין אויג דיין אָפּנס,
און דיין פנים ווערט באַשטראַלט,
ביים ווייסן ים איצט אויפן צפון
ווערט פאַרענדיקט דער קאַנאַל.

שטענדיק קאַסטן מענטשן־לעבנס
יעדער נייער, ווייטער קער,
וועמען ס'איז אַ סך געגעבן,
פון יענעם ווערט געפאַדערט מער.

איז געטראַגן זיך אויסשניי, מיין ליבער,
מעג דער וועג ווי זיין פאַרשטעלט.
אויב אַ האַרמאַט — איז פון דעם מעכטיקסטן קאַליבער!
אויב אַ לעבן — איז אַדורך זאָל עס די וועלט! ...

א. לונאטשאַרסקי

טויט,

האַסט זיך ווידער באַוויזן
אין אַ רעמל אַ שוואַרצן,
און ס'ווייעט אַ פּראָסטיקער
קאַלטער פּאַרדראָס —

די ווערטער פון צייטונג
לייגן זיך אויס אויפן האַרצן
מיט יעטווידן טונקעלן אות.

איר האָט נאַרוואָס פון פּראַנקרייך
אונדז האַרציק געשילדערט
דאָס פאַרגאַנגענע לעבן
פון אַ גרויסן אַקטיאָר —
זאָל מיט אייך געשען גאַר
אַ זאך זאָל זיילדע —
שטאַרבן

אין טויזנט ניין הונדערט
דריי און דרייסיקטן יאָר...

דאָס לאַנד אינעם זיבצענטן
געווען איז אין ברענען,
זייט איר געפאַרן,
געריטן, גערעדט.

האַט איר געוואָלט נאָך,
אַז „וואַסילי בלאַזשעני“
זאָל בלייבן אַ דענקמאַל
פון די אַלטע שטעט.

ניט גרינג איז צו זיין
דער ערשטער אין רייען,
און בלייבן אויף שטענדיק
און אייביק גערעכט!
נו, האָט איר געליבט אויך
קונסט-גאַלערייען,
לאָזט זיך אויס:
ס'איז ניט אַזוי שרעכט!

אַט זע איך, איך, שטייט איר
פאַר אונדזערע אויגן,
עס הערט איך די יוגנט
אין אַ מאַסקווער זאַל —
איר האַלט אייער קאַפּ
אַן אַ זייט אָנגעבויגן
און ירשנען, זאָגט איר,
דאַרף מען ניט אַליץ...

עס פליט אייער וואָרט
אַליץ ווייטער, געשווינדער
און פּלאַטערט ריין
ביז טיף אין דער נאַכט —
ניט יעדערער קאַן
די רעוואָלוציע פאַרביןדן
מיט דער גאַנצער שיינקייט
פונעם קינסטלער־פאַך.

איר ווישט אויסעט די ברילן,
גייט אַראָפּ פון דער בינע.
מע שייט ניט ביי אונדז
קיין לאַרבער־קרענץ —
ס'זאָגט זעלטן זיי איר
ווער געקאָנט נאָך געפינען
דאָס פאַסיקע וואָרט
פאַר דער אינטעליגענץ.

נאָר איינס, קאָמיסאַר,
קאַן איך אייך ניט פאַרגעבן —
אייער מאַכט איז אויף וויסן
געווען פאַרשפּרייט,
פאַרוואַס־זשע האָט איר
פאַר אייער אייגענעם לעבן
דעם טויט ניט געטויט...

1933

ה א ר ב ס ט

דורך מיין פענצטער קוקט דער קלאָרער האַרבסט,
די פולע לבנה רייסט זיך דורך די שויבן,
עס איז געווען אינגאַנצן אומדערוואַרט
אין טיפן האַרבסט אַזאַ מין רעגנבויגן.

נאָר די בלעטער פאַלן פאַרט אויף דר'ערד
(דאָס איז אייך קלאָר און טויזנט מאָל באַשריבן),
איך קוק זיך צו נאָר און איך הער:
צי ס'איז פון זומער עפעס וואָס פאַרבליבן...

אַן אַנטאָגער עפל ליגט איצט אויפן טיש,
און מיינע ציין צו אים זיך ציען.
היין קלאָרער זאָפט האָט גוט מיך אָפגעפרישט
און דערמאָנט אַן ערשטער פּרילינג־בליאָנג.

איך האָב מיט דורשט געגעסן אַט־די פּרוכט,
און ס'ליגט דער טעם פון טרויבן אויף די ליפן.
נאָר אַלעמאָל, ווען רייפקייט דו פאַרזוכסט,
איז שוין פון בליאָנג קיין סימן ניט פאַרבליבן.

דער קלאָרער האַרבסט אין גרויסן דרויסן קילט,
די בלעטער פאַלן ריאַיק פון די צווייגן,
די לבנה לויכט אינגאַנצן שטיף
און הויבט זיך אויף אין ווייסן שטייגן.

1936

ניי-יאָר

איך ווייס ניט, נאָך וואָס און וואוהיין
מיך פירן די הימלשע בלויען.
כ'האָב פארלאָרן מיין קלאַרקייט פון זין —
סאַראַ וויסטער בזיון!

איך הער ניט מיין אייגן געשריי,
מיין קול — גלייך איך וואַלט אים פאַרגעסן.
אַט ליגט אויף דער ערד נאָר אַ ווייטינקער שניי,
און די שטערן, די קלאַרע זיך לעשן.

מיר האָבן אַ נאַכט דאָ פאַרבראַכט זאַלבעצענט,
הימלעך אַזוי זיך צעזעגנט.
וואַרעם געדריקט די נאַענטע הענט
און אַזעק אין באַזונדערע וועגן.

עס קלאַרט שוין דער הימלישער האַנד,
באַלד וועט שטאַט פונעם גליווער זיך רירן.
איך פיל די קעגט פון מיין ציטריקער האַנט,
מינע פיס — גלייך איך וואַלט זיי פאַרלירן...

ס'איז אַ לייכטיקער ניי-יאָר פאַרביי,
און ס'צעגייט זיך דער זויין אין די גלידער,
און ווי אַלע יאָר בענק איך אויפסניי
נאָך נייע באַקאַנטע און נאָך לידער.

פושקיןען

שיט אַ שניי אויף אלע וועגן,
יאָגט דאָס פּערד אונדז אין גאַלאַפּ,
פּושקין פליט אַרויס אַנטקעגן
מיט זיין שטראַלנדיקן קאַפּ.

ס'האַט זיין פנים דורכגעלויכטן
אויף דער גאַרער ווינטער-ערד,
פון דער נידער ביז די הויכן
ווערט זיין ליד אַצינד געהערט.

קלינגט זיין וואָרט, און אלע הערן
ס'גאַנצע לאַנד פון קליין ביז גרויס
און עס זינגען מיט די שטערן,
פונעם דיכטערישן ברוין.

שיטן שנייען, דרייען שנייען,
ווער האָט אים דעם וועג פאַרשטעלט?
יענע פינצטערע ראסייע
איז אַוועק שוין פון דער וועלט.

ס'איז דאָס האַרץ פון דיכטער אָפּן,
ס'איז דאָס האַרץ פון דיכטער קלאַר,
ס'האַט דער דיכטער דאָך געטראָפּן,
ער איז העכער פון זיין דור.

און דערפאַר איז ער געפאַלן
פון אַ וויסטער פרעמדער קויל
און די קאַלטע ווינטער-שטראַלן
האַבן אָנגערירט זיין מויל.

און די הענט זיי נעמען פריירן
און עס הערט זיך א געבעט,
צוויי זשאנדארמען, זעט מען, פירן
אונדזער טייערן פאָעט.

ליגט זיין קערפער אויף א וואַגן,
ס'ליגט זיין קערפער צוגעדעקט.
ס'זאָל קיין קלאַנג זיך ניט צעטראַגן
און אין פאַלק נאָך ניט אוועק.

הונדערט יאָר איז אַזוי ווינציק,
הונדערט יאָר איז אַזוי פיל,
ס'זאָט זיין ליד געדינט אונדז גינציק
מיט זיין וואָרט און זיין געפיל.

טראַגט דאָס לעבן אונדז דורך פייער,
יאָגט די ערד אונדז אין גאַלאַפּ,
וואָס איז עכט, — בלייבט אייביק טייער!
וואָס איז פאַלש — פאַלט שטענדיק אָפּ.
יאַנואַר 1937

מ א ד ר י ד

אן אַעראָפּלאַן וואָלט זיין מיין ליד,
צי אַ האַרמאַט וואָלט זיין מיין ליד,
וואָלט עס געוויס באַשיצט מאַדריד,
וואָלט עס געוויס פאַרהיט מאַדריד,
טאָ פּלי, טאָ פּלי, מיין ליד!

עס קריכט און פּוּזעט אַלץ די שלאַנג,
און יעדע רגע ציט זיך לאַנג,
און יעדע רגע קאַסט אונדז בלוט,
און ס'פּיינקט יעטווידע מינוט.

דאָס שפּאַניש פּאַלק אין בלוט פאַרגייט,
נאַר ס'זשעקט ניט אַפּ דאָס פּאַלק דער טויט,
שטייט אויף דאָס פּאַלק ניט ס'ערשט מאַל,
ניט זיין זאָל מער דאַרט ווי אַמאַל.

עס וויגט זיך אום אַצינד די ערד
און פאַר די אויגן פּאַכט די שווערד,
און מיטן פּיינט דער קרייץ־צוג גייט,
און מיטן פּיינט קומט אָן דער טויט.

מיר האָבן אויך געהאַט אַ שלאַכט,
דער פּיינט האָט אויך ביי אונדז געדאַכט,
נאַר ס'שפּאַנט דאָס פּאַלק און ווערט ניט מיד,
געהערן דאַרף צום פּאַלק מאַדריד,
טאָ פּלי, טאָ פּלי, מיין ליד!

יוגנט

זי האט זיך געטראָגן אויף טויזנטער וועגן,
מיין טייערע יוגנט, אין בלוטיקן לויף,
מע איז ניט אַרויס איר אַנטקעגן
מיט ברויט און מיט זאַלץ פון יעטווידן הויף.

זי האט זיך געטראָגן מיט אויגן צעשמראַלטע,
מיט באַרוועסע פיס אויף דער נאַקעטער ערד, —
ס'האַט קיין קויל און קיין שפיז ניט געקאַנט זי
פאַרהאַלטן,
דאָס קלאַפן פון האַרץ האַט זיך הויך נאָר געהערט.

זי האט זיך געטראָגן פאַרביי אַלע צאַמען,
די ציין און די ליפן צוזאַמענגעפרעסט,
געקומען מיט וואונדן, געקומען מיט שראַמען, —
מיין טייערע יוגנט פאַרבליבן איז פעסט.

פאַרבליבן איז פעסט און אויפסניי שוין און ווידער
זי פליט אין די הימלען, זי שטייט אויף דער וואַך,
פאַר פרייהייט פון שפּאַניע, פאַר פרויען מאַדרידער
גייט די באַטוויין־קאַלאַנע די ערשטע אין שראַכט.

דערמאַנט מיר זיך גלייך אַן די שטעטלעך פון פוילן,
אַן דער יידישער יוגנט, וואָס וואַגלט אין שרעק,
אַן דער יידישער יוגנט הונגעריק הוילע,
וואָס לאַזט זיך פון גרענעץ צו גרענעץ אַוועק.

פון איר שטוב, פון איר היים אין ערגעץ אַנטלויפט זי,
נאָך ברויט און נאָך אַרבעט וואַנדערט זי אום, —
עס קאָן דאָך אַ יוגנט ניט בלייבן פאַרצווייפלט,
זי קאָן ניט, זי טאָר דאָך ניט בלייבן שטום.

מיין טייערע יוגנט, — דאָס רופט זי זיך איבער
מיט דער ליידנדער יוגנט פון גאָר דער וועלט,
זי זועט, אויב מע דאַרף, אויך די גרענעץ אַריבער
אויף רוף, אויפן ערשטן אויסגעשריי: „העלפט“!

די אַקטיאבערשע נאַכט איז הויך אויסגעשטערנט,
און יעטווידער שטערן מיר פינקלט אויפסניי:
מיין טייערע יוגנט, זאָלסט אַלט נאָר ניט ווערן!
זאָלסט בלייבן אויף אייביק, אויף שטענדיק זיך טריי!

1939

צום לעצמן מאַל

צום לעצמן מאַל בין איך אויף דעם וואַקזאַל,
כ'פלעג פאַרן אַפּט אַהער אין אויגוסט קלאַרן,
פון אויבן גיט אַ שטערן פינקלענדיק אַ פאַל,
ס'האַט עמעץ איצט זיין מזל אַנגעוואַרן.

און איך מיט דיר מיר קלאַגן זיך ניט, פריינט,
די ווערט שטייט אַפּן דאָ מיט אַלע אירע וועגן,
איינער פאַרן צווייטן זיך קיינמאַל ניט געפיינט
און פאַרשפּאַרט אַן איבעריקן מאַל צו איבערפרעגן.

איך האָב מיין ליבע דיר געבראַכט אין וואַלד אַהער,
דערנאָך מיין פריינטשאַפּט האָב איך דיר געגעבן,
וואָס האַרף אַ מענטש אין אויגוסט חודש מער,
ווען רייף איז אַרץ אין זומערדיקן לעבן.

נאָר זי, די ווערט, זי גייט אונדז נאָך פּוס־טראַט
און די לבנה קוקט אַרויס פון הימל־מיט.
דו ביסט אַ פרוי און דאָס איז ניט קיין סוד,
נאָר בייזע צינגער האָבן עס ניט אויסגעמיטן.

מיר האָבן היפש מיט דיר דאָס האַרץ זיך אויסגערעדט,
זוער קאָן אַ פריינטשאַפּט דען צעשטערן,
עס הערט זיך ווייט ווי אונדזער פּוס די ערד באַטרעט,
ווי ס'וואַקסן אַן אין שטיל די מענטשלעכע באַגערן.

איך זעגן זיך מיט דיר ביים ברעג פון וואַלד,
איך לאָז זיך גיין צוריק מיט די סאַסנעס־רייען,
ווי קלאַר די נאַכט איז איצט, אַזוי איז קלאַר אונדז אַרײַן,
נאָר וואַרפסט צוריק אַ בליק און בלייבסט אַ ווילע
שטייען.

אַט איז ער דער וואַקזאַל, אַ דאַך, אַ שטיקל וואַנט.
אַ שוועבעלע אַ צונד, אַביסל רויטקייט.
און ס'רוקט זיך דיר אַרײַן אַ קאַלטע האַנט:
איר פאַרט אַליין, צי איר באַגלייט נאָר ?

איך פאַר אַרײַן, ס'איז טיפע האַלבע נאַכט,
לבנה, וואַלד און ווייטער גאַרניט,
דער מענטשלעכער געפיל שטייט איצטער אויף דער
וואַך,
און פאַרלירן דעם געפיל מע טאָר ניט.

1940

פאראן א בענקשאפט

פאראן א בענקשאפט איז ביי יעדן איינעם פון אונדז.
זאג, וואו הויבט זי זיך די בענקשאפט אָן?
א צוג, א וועג אין וויסע פליינען
נעם די יוגנט דינע זיך דערמאָן.

קוק זיך אום אזוי אַהינטער,
וועסטו גלייך פאַר זיך דערזען:
מאַסקווע-שטאַט, אַ ווייסן ווינטער
און דיין יוגנטלעכן ברען.

ווי דו יאַגסט איבער די סקווערן,
און די שיין דיין טראַט פאַרפלייצט,
און דו ווילסט פון גאַרניט הערן
נאַר פון יוגנטלעכן דייץ.

ניט געוואוסט און ניט פאַרשטאַנען,
נאַר דערפילט גלייך מיט דיין ברוסט
אי פיקאַסאַן, אי סעזאַנען,
אי די דיכטונג, וואָס איז גוט.

מאיאַקאַוסקי האָט געשריען
און יעסענין האָט געוויינט,
דו פלעגסט אויכעט אונטערציען
שטילערהייט אַ דיך אליין.

אויף טווערסקאַיא, אויף די ראַגן
וואו די יוגנט איז פאַרביי,
שטענדיק פלעגסט זיך איינליק טראַגן
פון געביי דאָ צו געביי.

און ניט זייט דאָרט אויף קליין־בראַנע
אויף אַ לייטער אויף אַ שטריק
פלעגט מיסאַעלס דיר דערמאַנען
אַן אַ ווייטן יודנס גליק.

דו פלעגסט וויינען, דו פלעגסט עמייכלען,
דו פלעגסט לאַכן אינדערהויד,
אויב דו האָסט נאָך ניט דערגרייכט עס,
דאַרפסטו דאָס דערגרייכן אויך.

איבער מאַסקווער שטרעקעס ווייסע,
גייסטו ווידער דאָ אַרום,
און ווי אַ וואונדערלעכע מעשה
קערט דיין יוגנט זיך איצט אום.

אַלץ איז איצטער דיר דאָ קלאַר שוין,
אַלצדינג איז דיר קלאַר,
נאָר טיף אין האַרצן איז פאַרבאַרגן
יענער ערשטער מאַסקווער יאָר.

1940

איך האב געזען

איך האב געזען די זון פארגייט
אפריער ווי אן עפל רויט.
דערנאך א האלבער עפל ווערט,
א רגע — זי איז שוין אויף דער ערד.
ס'איז אזא הן אין דעם פאראן,
ווי די זון פארגייט ביים שווארצן ים.

דו קוקסט זיך צו צום האַריזאָנט,
ער האָט דיך אָן אַ פּריינט דערמאָנט.
דער רויטער פּאַס, די קילע שייך,
פון וויינטרויבן דער קלאַרער ווייך,
גלייך מע זיצט זיך זאַלבענאַנד
מיט פּולע גלעזער אין דער האָנט.

נאָר עס איז דיין פּריינט דאָ ניט פּאַראַן,
עס איז אַ גרויסער שוואַרצער ים,
זיין קלאַרע וואַסער וויגט זיך אום,
די גרויסע כּוואַליע איז איצט שטום —
שטענדיק איז אַזוי די וועלט:
ס'איז עפעס דאָ און עפעס פעלט!

1940

פאראן איז פריינדשאפט

פאראן איז פריינדשאפט נאך ביי אונדז,
איז דען מיין פריינדשאפט גאר ניטא מער?
אפט זוכט מען פלעקן אויף דער זון,
אפשר טרעפט זיך עפעס, פאטער.

דו נעמסט דעם מענטשן ווי ער איז,
אויב ער איז אונדזער פריינט און חבר.
און שרעק זיך ניט, ווען אויף א שפיז
ווערט אפגעלייגט אביסל זשאוער.

א סך און פיל האבן געגרייזט,
ווער וויניקער, ווער מערער,
טא שליס ניט צו פאר דעם דעם קרייז
וועמעס וועג געווען איז שווערער.

ער האט דורן שלאכט-פעלדער אהער
געבראכט זיין אויסגעשטאלטן ווילן
און מיטאמאל האט ער דערהערט
עס ברעכן זיך געפילן...

אליין דערשראקן זיך פאר דעם,
אז ניט געקאנט זיך גלייך באשרענקען,
ביי א גרויסן קער און ווענד
פלעגט ארויסטריפן זיין בענקשאפט...

האבן מיר פארגעסן ווער ער איז,
צי איז ער אונדזער פריינט און מחבר.
טרעפט אמאל דאך אויף א שפיז
ווערט אפגעלייגט אביסל זשאוער,

טא שייער אפ און נעם אים מיט,
ער וועט נאך גיין מיט אונדז אין שטרייטן.
ווייל יענעמס אנגעבראכענעם געמיט
דארף מען אויסגלייכן באצייטנס...

1940

מען זאגט מיר

מען זאגט מיר אליך, דו שטייסט נאך אפ
און שטענדיק בלייבסטו הינטערשטעליק,
עס ווערן שיטערער די קרויזן אויף דיין קאפ
און דו, דו שעמסט זיך גארניט, זעליק.

נו, וואס־זשע, פריינט מיינע, פארגיט, פארגיט,
עס פאלט אמאל פון הימל ניט קיין רעגן,
נאר אפשר האב איך טיף אין זיך פארהיט
דאס גוטע ליד פאר אייערטוועגן.

זייל ס'טרעפט אזוי, דו זיצסט ביים טיש,
דער לאמפ איז לאנג שוין אויסגעלאשן,
די לעצטע שטראלן האבן אפגעווישט
די נאכט, וואס האט פון זיך ניט אפגעלאזן.

און דו, פון יעדעס ניס, פארכאפט, גערירט,
אבער ארויסגעבראכט האסטו קיין ווארט ניט,
און ס'בענקט דאס ניט־פארשריבענע פאפיר
נאך קיינע אותיות און ווערט־קלארקייט.

דערנאך, אויף מארגן, מען קוקט דיר שוין אין מויל,
מען ציילט די לידער דיר אזוי ווי ציינער,
און ס'כאפט ארום אמאל א גרויל,
ווי ס'וואלט ניט זיין אין מויל קיין צאן, קיין איינער.

נאך כזויס געוויס, אז היינטיקס יאר
וועט אריבערשפרייזן טיף אין ווייטע צייטן,
און אויסדריקן אים ווי א דיכטער קלאר
ווייס איך אויך וואס דאס ווארט איצט באטייטן.

אבער אויסדריקן אים קלאר איצט קאן איך ניט —
טרעפט אמאל, עס פאלט פון הימל ניט קיין רעגן,
נאר טיף, אין זיך האב איך געוויס פארהיט,
דאס מארגנדיקע ליד פאר אייערטוועגן.

1940

